بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

سُورة الحِجْر ގެ މާނަ

سُورة الحِجْر — އާޔަތުގެ ޢަދަދު (٩٩)

الٓر ۚ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ وَقُرْءَانٍ مُّبِينٍ ﴿١﴾ رُّبَمَا يَوَدُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ لَوْ كَانُوا۟ مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا۟ وَيَتَمَتَّعُوا۟ وَيُلْهِهِمُ ٱلْأَمَلُ ۖ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ وَمَآ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤﴾ مَّا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ أَجَلَهَا وَمَا يَسْتَـْٔخِرُونَ ﴿٥﴾ وَقَالُوا۟ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِى نُزِّلَ عَلَيْهِ ٱلذِّكْرُ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ لَّوْ مَا تَأْتِينَا بِٱلْمَلَٰٓئِكَةِ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٧﴾ مَا نُنَزِّلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ إِلَّا بِٱلْحَقِّ وَمَا كَانُوٓا۟ إِذًا مُّنظَرِينَ ﴿٨﴾ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَٰفِظُونَ ﴿٩﴾

ލަފުޒީ މާނަ

الٓر = މިއަކުރުތަކުގެ މާނަ ޙަޤީޤަތް ދެނެވޮޑިގެންވަނީ الله އެވެ. ۞ تِلْكَ ءَايَٰتُ ٱلْكِتَٰبِ = މިއީ ފޮތުގެ އާޔަތްތަކެވެ. (قرآن ގެ ކުރީގައި ބަޔާންވެގެންވާ ފޮތުގެ އާޔަތްތަކެވެ.) ۞ وَقُرْءَانٍ مُّبِينٍ ﴿١﴾ = އަދި بيان ކޮށްދޭ قرآن އެވެ.۞ رُّبَمَا يَوَدُّ ٱلَّذِينَ كَفَرُوا۟ = ކާފިރުވީ މީސްތަކުން އެދޭނެއެވެ. ގިނަފަހަރުންނެވެ.۞ لَوْ كَانُوا۟ مُسْلِمِينَ ﴿٢﴾ = އެމީހުން مسلم ންކަމުގައިވީނަމައެވެ. ۞ ذَرْهُمْ يَأْكُلُوا۟ = (އޭ رسول الله އެވެ!) އެމީހުން ކައިބޮއިހެދުމަށް ދޫކޮށްލައްވާށެވެ! ۞ وَيَتَمَتَّعُوا۟ = އަދި އެމީހުން އަރާމުކުރުމަށް. ۞ وَيُلْهِهِمُ ٱلْأَمَلُ = އަދި އެމީހުންގެ أمّيد ތަކާއި އެދުންތަކުގައި ކުޅުމަށް.۞ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٣﴾ = ފަހެ ނިކަންތިރީ އެމީހުންނަށް (އެކަމުގެ ނަތީޖާ) އެނގޭނެއެވެ. ۞ وَمَآ أَهْلَكْنَا مِن قَرْيَةٍ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއްވެސް ރަށެއް ހަލާކުކޮށްނުލައްވަމެވެ. ۞ إِلَّا وَلَهَا كِتَابٌ مَّعْلُومٌ ﴿٤﴾ = އެރަށަކަށް ކަނޑައެޅި عَيَّنْ ވެގެންވާ مُدّة އެއް ލިޔެވިފައި ވުމުން. ۞ مَّا تَسْبِقُ مِنْ أُمَّةٍ = އެއްވެސް أمّة އަކަށް އިސްވެނުދެވޭނެއެވެ. ۞ أَجَلَهَا = އެ أمّة އެއްގެ أَجَلُ / މުއްދަތު. (ހަލާކުވުމުގެ ވަގުތު) ۞ وَمَا يَسْتَـْٔخِرُونَ ﴿٥﴾ = އަދި އެމީހުން ފަސްވެސް ނުވެވޭނެއެވެ.۞ وَقَالُوا۟ = އަދި އެމީހުން ބުންޏެވެ. (مكّة ގެ مشرك ން ބުންޏެވެ.) ۞ يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِى نُزِّلَ عَلَيْهِ ٱلذِّكْرُ = އޭ އެމީހެއްގެ މައްޗަށް قرآن ބާވައިލެއްވުނު މީހާއެވެ! ۞ إِنَّكَ لَمَجْنُونٌ ﴿٦﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގޭފާނީ މޮޔައެކެވެ. ۞ لَّوْ مَا تَأْتِينَا = ކަލޭގޭފާނު ތިމަންމެންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވީ ނުވަނީ ކީއްވެގެންހޭ. ۞ بِٱلْمَلَٰٓئِكَةِ = މަލާއިކަތުން ބަލަހައްޓަވައިގެން. ۞ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿٧﴾ = ކަލޭގޭފާނު ތެދުވެރިންގެ ތެރެއިން ވާނަމަ ބަލަހައްޓަވައިގެން ވަޑައިގެންނެވީހޭ. ۞ مَا نُنَزِّلُ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ މަލާއިކަތުން ނުބާވައިލައްވަމެވެ. (ނުފޮނުއްވަމެވެ.) إِلَّا بِٱلْحَقِّ = حقّ ގޮތުގައި މެނުވީ. ۞ وَمَا كَانُوٓا۟ إِذًا = އަދި އެހެންވެއްޖެއްޔާ އެމީހުން ނުވާނެއެވެ.۞ مُّنظَرِينَ ﴿٨﴾ = މުހުލަތުދެވިގެން ތިބޭ ބަޔަކުކަމުގައި. ۞ إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا ٱلذِّكْرَ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ذِكر

ބަލަހައްޓާނީމެވެ. އެބަހީ: قرآن ބަލަހައްޓާނީމެވެ. ❁ وَإِنَّا لَهُۥ لَحَـٰفِظُونَ ﴿٩﴾ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެފޮތް ރައްކާތެރިކޮށްދެއްވާނީމެވެ. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(١) ބައެއް ސޫރަތް ފެށިގެންވާ الٓر ފަދަ ވަކިއަކުރުތަކުގެ މާނަ މުޅިން ދެނެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ اللّٰه އެވެ. އެއީ إلهي ސިއްރުތަކެކެވެ. ދަންނަބަޔާކުރުން ފުޅާކުރުވެރިވުން خيال ތަކެކެވެ. މިއީ ޚާއްޞަ އަކުރުތަކެކެވެ. (މިޔާ މިވާ ޚާއްޞަ ޙުރޫފުތަކަކީ قرآن ގެ ކުރިން ބާވައިލެއްވުނު تورة ، إنجيل ފަދަ ފޮތްފޮތުގައި ބަޔާން مفسّر ން ވިދާޅުވިއެވެ. އާޔަތްތަކުގައި أبوجعفر الطبرى ވިއެވެ. އަދި އެއީ ހަމަ ސޫރާ قرآن ކަމުގައި ވިދާޅުވާ ބަޔަކުވެސްވެއެވެ. އާޔަތްތަކުގައި الإمام الشوكانى ވިއެވެ.) އަދި މިއީ ތެދުމަގުގައި هداية ބާރުނުކުރު قرآن އެވެ.

(٢) ކާފިރުވި މީސްތަކުންވެސް އެދިގެން مسلم ން ކަމުގައި ވުމަށް ތަމަންނާކުރެއެވެ.

• ދަންނަވައެވެ! قيامة ދުވަހުން - قبلة ގެ أهل ވެރިންނަށް ކުރިމަތިވާނެ ބައެއް ކުރުގެ ސަފަބުން ނަރަކައަށް ވެއްދުމާ ނަރަކައިގައި މިތި ކާފިރުން އެދިގެންނާ ދިމާކޮށް إسلام ވުމަށް މިފަދައިގެ ކަބަދިކަ އަހަރު ދިމާކުރުމުން اللّٰه تعالى އެ إسلام ން ނަރަކައިން ނެރުއްވާ ވަގުތު ކާފިރުންވެސް مسلم ންކަމުގައި ވިސނަމަ ރަނގަޅު ހިތަށް އަރާނެއެވެ. އިސްވެދިޔަ އާޔަތުން އެ އިސާރާތްވެސް އެކަމަށެވެ. واللّٰه أعلم

(٣) (އޭ رسول اللّٰه އެވެ!) އެ مشرك ންގެ މީހުން ކައިބޯއިހަށިކަ މަޖާނަގައި އަދި އުމުރުންގެ أمّيد ތަކާއި އަދި خيال ތައް ކުރުމަށް ކަލޭގެފާނު އެމީހުން ދޫކޮށްލައްވާށެވެ! ނިކަންހުރެ އެކަމުގެ (ނަތީޖާ) އެމީހުންނަށް އެނގިދާނެއެވެ.

(٤) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހަލާކު ކުރެއްވި އެއްވެސް أمّة އެއް އެ أمّة އެއް ހަލާކު ކުރެއްވުމަށް ކަނޑައެޅި عيّن ވެގެންވާ ވަކި ވަގުތެއް ލައްވާލައިދެނީވެ ނޫވެއެވެ. (އެބަހީ: ކޮންމެ أمّة އެއް ހަލާކު ކުރެއްވުމަށްވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވަގުތެއް ކަނޑައެޅުއްވީމެވެ.)

(٥) އަދި އެއްވެސް أمّة އެއް އެ އަކަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ވަގުތަށްވުރެ އިސްނުވެއެވެ. އަދި ފަސްވެސް ނުވެއެވެ.

(٦) އަދި مكّة ގެ مشرك ން (رسول اللّٰه صلّى اللّٰه عليه وسلّم އަށް) ދެންނެވިއެވެ. އޭ قرآن އެބާކަށުއްގެ މައްޗަށް ބާވައިލެއްވި ކަލޭގެފާނެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނީ މޮޔައެކެވެ. مَجْنُون އެކެވެ.

(٧) ކަލޭގެފާނު ތެދުވެރިއެއްކަމަށް މަލާއިކަތުބާކަވަހާ އެކު ވަޙީއެއްނުވިނަމައެވެ. (ނުވަތަ ކަލޭގެފާނުގެ رسول ކަން ތެދުކަމުގެ މައްޗަށް دليل އެއްގެގޮތުން ملائكة އާ ނުގެނެސް ދޭއްވާތީއެވެ؟) ކަލޭގެފާނު ތިޔައީ ތެދުވެރިއެއްކަމުގައިވާނަމަ އެހެން ނުގެނައުމީ ކީއްވާތީއެވެ؟

(٨) (އޭގެ جواب ގައި اللّٰه އެ އަންގަވައި) حقّ ގޮތުގައިމެނުވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ملائكة އާ ނުފޮނުއްވާނީމެވެ. ދެން ملائكة އާ ފޮނުއްވައިފިއްޔާ ދެން އެބައިމީހުން ލަސްކޮށެއް ނުލާނެއެވެ. (ހަލާކުވާ ނިމިދާނެއެވެ.)

(٩) ހަމަކަށަވަރުން قرآن ބާވައިލެއްވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުންވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ قرآن ރައްކާތެރިކޮށްދެއްވާނީމެވެ.

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ ⑩ وَمَا يَأْتِيهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ⑪ كَذَٰلِكَ نَسْلُكُهُۥ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ⑫ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِۦ ۖ وَقَدْ خَلَتْ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ⑬ وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ⑭ لَقَالُوا إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا بَلْ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ⑮ وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ بُرُوجًا وَزَيَّنَّاهَا لِلنَّاظِرِينَ ⑯ وَحَفِظْنَاهَا مِن كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ⑰ إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ فَأَتْبَعَهُۥ شِهَابٌ مُّبِينٌ ⑱ وَالْأَرْضَ مَدَدْنَاهَا وَأَلْقَيْنَا فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا مِن كُلِّ شَيْءٍ مَّوْزُونٍ ⑲ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ وَمَن لَّسْتُمْ لَهُۥ بِرَازِقِينَ ⑳

ލަފުޒީ މާނަ

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންތަރެސްކަލާނގެ (رسول ން) ފޮނުއްވީމުއެވެ. ۞ مِن قَبْلِكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިން. ۞ فِي شِيَعِ الْأَوَّلِينَ ⑩ = އިސްވެދިޔަ أمّة ތަކަށް. جماعة ތަކަށް. ۞ وَمَا يَأْتِيهِم = އަދި އެމީހުންގެގާތަށް ވަޑައިނުގަންނަވައެވެ. ۞ مِّن رَّسُولٍ = އެއްވެސް رسول ބޭކަލަކު. ۞ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ⑪ = އެބޭކަލަކާމެދު އެމީހުން މަލާމާތްތެރިވެހުރެއެވެ. ۞ كَذَٰلِكَ = އެފަދައިން. ۞ نَسْلُكُهُ = މިވަންތަރެސްކަލާނގެ އެކަމެއް ވައްދަވަމެވެ. (މަލާމާތްތެރިވުން ވައްދަވަމެވެ.) ۞ فِي قُلُوبِ الْمُجْرِمِينَ ⑫ = ނުބައިމީހުންގެ ހިތްތަކަށެވެ. ۞ لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ = އެމީހުން އެ (ذِكْرُ) قبول ނުކުރެއެވެ. އެ قرآن ތެދު ނުކުރެއެވެ. ۞ وَقَدْ خَلَتْ = ހަމަކަށަވަރުން ފާއިތުވެގެންދެއެވެ. (އެމީހުން ފަދައެވެ.) ۞ سُنَّةُ الْأَوَّلِينَ ⑬ = އިސްވެދިޔަ މީސްތަކުންގެ ގަވާއިދު. ۞ وَلَوْ فَتَحْنَا عَلَيْهِم = އަދި މިވަންތަރެސްކަލާނގެ އެމީހުންގެމައްޗަށް ހުޅުވައިދިނަމަ. ۞ بَابًا مِّنَ السَّمَاءِ = އުޑުން ދޮރެއް. ۞ فَظَلُّوا فِيهِ يَعْرُجُونَ ⑭ = ދެން އެދޮރުން އެމީހުން އުޑަށް އަރަމުން ދިޔަކަމުގައި ވިޔަސް. ۞ لَقَالُوا = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން ބުނާނެއެވެ. إِنَّمَا سُكِّرَتْ أَبْصَارُنَا = ހަމަކަށަވަރުން އަހަރުމެންގެ ލޮލަށް މިވަނީ މަސްތުވެފައެވެ. ۞ بَلْ = އަދި ހަމައެކަނި؟ ۞ نَحْنُ قَوْمٌ مَّسْحُورُونَ ⑮ = އަހަރުމެން މީހުން، سِحْرُ ޖެހިފައިވާ ބަޔަކުމެއެވެ. (މިހެންނެވެ حقّ އެއްނުވެ.) ۞ وَلَقَدْ جَعَلْنَا فِي السَّمَاءِ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންތަރެސްކަލާނގެ އުޑުގައި ލެއްވީމުއެވެ. ۞ بُرُوجًا = بُرُج ތަކެއް / ވަރުގަދަ ތަނެއް. (ތަރިތަކުގެ ގޮފިތަކާ ވަރުގަދަ ތަނެއް) ۞ وَزَيَّنَّاهَا = އަދި މިވަންތަރެސްކަލާނގެ އެއުޑު (ފެންނަމީހުންނަށް) ޒީނަތްތެރިކުރެއްވީމުއެވެ. ۞ لِلنَّاظِرِينَ ⑯ = ބަލާމީހުންނަށް. ۞ وَحَفِظْنَاهَا = އަދި މިވަންތަރެސްކަލާނގެ އެއުޑު ރައްކާތެރިކުރެއްވީމުއެވެ. ۞ مِن كُلِّ شَيْطَانٍ رَّجِيمٍ ⑰ = رحمة ން ދުރުކުރެވިފައިވާ لعنة ލިބިފައިވާ ކޮންމެ شيطان އެއްގެކިބައިން. ۞ إِلَّا مَنِ اسْتَرَقَ السَّمْعَ = އަޑުއެހުން ވަގަށް ކުރި شيطان އެއްގެއެވެ. ۞ فَأَتْبَعَهُ = ފަހެ އޭނާ تبع ކުރެއްވިއެވެ. (އޭގެ ފަހަތުން ފޮނުއްވައެވެ.) ۞ شِهَابٌ مُّبِينٌ ⑱ (އަލި އަލިފާނު) بيان ކޮށްދޭ ވިދާލާ ތަރިއެއް. ۞ وَالْأَرْضَ = އަދި ބިން. ۞ مَدَدْنَاهَا = އެބިން މިވަންތަރެސްކަލާނގެ ފަތުރުވައި ފުޅާކުރެއްވީމުއެވެ. ۞ وَأَلْقَيْنَا فِيهَا = އަދި އޭގައި މިވަންތަރެސްކަލާނގެ ޖައްސަވައިލެއްވީމުއެވެ. / ހަރުލައްވައިލެއްވީމުއެވެ. ۞ رَوَاسِيَ = ފަރުބަދަތައް. ۞ وَأَنْبَتْنَا فِيهَا

= އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އޭގައި ފެޅުއްވީމެވެ. (ހެއްދެވީމެވެ.) ❁ مِن كُلِّ شَىْءٍ = ކޮންމެ އެއްޗަކުން. ❁ مَّوْزُونٍ ﴿١٩﴾ = ކަނޑައެޅި އަންދާޒާއާ ވަޒަނާ / މިންވަރުކުރެވިގެންވާ ވަޒަން. ❁ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށްޓަކައި އެތާނގައި ލެއްވީމެވެ. ❁ مَعَايِشَ = ދިރިއުޅުންތައް. (ދިރިއުޅުމުގެ ކަންތައްތައް) ❁ وَمَن لَّسْتُمْ لَهُۥ بِرَٰزِقِينَ ﴿٢٠﴾ = އަދި އެތަކެއްޗަކަށް ރިޒުގުދެއްވާކަލުގައި ކަލޭމެން ނުވާ ތަކެއްޗާއި. (އެންމެހައި ދިރުންތަކެތީގެ ވާހަކައެވެ. والله أعلم)❁

إجْمَالِي މާނަ

(١٠) (އޭ رسول الله އެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ކުރީ أمّة ތަކުގައިވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ رسول ބޭކަލުން ފޮނުއްވީމެވެ.

(١١) އަދި އެއިން އެއްވެސް أمّة އަކަށް رسول ބޭކަލަކު ވަޑައިގެންފިއްޔާ އެމީހުން އެބޭކަލަކަށް މަލާމާތްކޮށް ފުރައްސާރަކުރުމުގައި މެނުވީ ނުވެއެވެ. (އެބަހީ: ކޮންމެ ބޭކަލަކާމެދުވެސް އެ أمّة ތަކުގެ ބައެއް މީހުން މަލާމާތްކޮށް ހަދައެވެ.)

(١٢) مجرم ންގެ ހިތްތަކުގައި (ކާފިރުންނާއި މުޝްރިކުންގެ ހިތްތަކުގައި) ތިމަންރަސްކަލާނގެ (މަލާމާތްކުރުން) ވައްދަވަނީ އެގޮތަށެވެ.

(١٣) އެމީހުން އެ قرآن އަށް ނުތަބާވާނެއެވެ. އެކަމަކު އީމާން ނުވާނެއެވެ. އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެގޮތަށް މީސްތަކުން ހިސާބުގައި أمّة ތަކުގައި ހިސާބު ހިނގައްޖެއެވެ.

(١٤) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް އުޑުން ދޮރެއް ހުޅުއްވައިދެއްވައިފި ނަމަ އަދި އެތަނުން އެމީހުން މައްޗަށް އަރަމުންދިޔަ ނަމަވެސް އެމީހުން އީމާން ނުވާނެއެވެ.

(١٥) "އަހަރުމެންގެ ލޮލަށް މިވަނީ ފުށުން ނުބައިކޮށް މަސްތުކުރެވިފައެވެ. އަދި ޔަގީނުންވެސް އަހަރުމެންނަކީ سِحْرُ ޖަހައިލެވިފައިވާ ބައެކެވެ. (މިފެންނަ ފެނުމަކީ حقّ އެއްނޫނެވެ.)"

(١٦) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުގައި بُرُج ތަކެއް ލައްވާފީމެވެ. (އެއީ އިރުހަނދާއި ތަރިތައް އެތަކެތި ދަތުރުކުރުމުގެ މަގުދައްކާ ތަކެއްޗެވެ. ދަނޑިވަޅުތަކެވެ.) އަދި ބަލާމީހުންނަށް ރީތިވާގޮތަށް އެއުޑު ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޒީނަތްތެރިކުރެއްވީމެވެ.

(١٧) އަދި رحمة ން ދުރުކުރެވި لعنة ލިބިފައިވާ ކޮންމެ شيطان އެއްގެ ނުބައިކަމުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއުޑު ސަލާމަތްކުރެއްވީމެވެ.

(١٨) އެހެނަސް ވަގަށް އަޑުއަހާ شيطان އެއް ވެއްޖެއްޔާ، އެފަދަ شيطان އަކާ ދިމާއަށް ފާޅުވެގެންވާ އަލިފާން ފިދާރަކުން ތަޅައެވެ. (އެއީ ގަދަ ވިއްސިރި ފަދަ އަލިފާނުގެ ކަނޑިއެކެވެ.)

(١٩) އަދި ބިންގަނޑު (ދުނިޔެއެވެ!) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބިންގަނޑު ދިގުމިނާ ފުޅާކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެބިންގަނޑުގައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފަރުބަދަތައް ޖައްސަވައި ހަރުކުރެއްވީމެވެ. އަދި އެބިންގަނޑުގައި ކޮންމެއެއްޗެއް ކަނޑައެޅި عَيَّن ވަޒަނާ ވަކި މިންވަރަކަށް ވަކި قواعد އަކަށް ފެޅުއްވީމެވެ.

(٢٠) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެބިމުގައި ކަލޭމެންގެ ދިރިއުޅުން ލެއްވީމެވެ. އަދި އެމީހުންނާ އެތަކެއްޗަކަށް ކަލޭމެން ރިޒުގުދެނީ ނޫން ތަކެތީގެ އަދި މީހުންގެ ދިރިއުޅުންވެސް އެތާނގައި ލެއްވީމެވެ. (އެއީ އިންސާނުގެ ތަކެތީގެ ދިރިއުޅުން އެކާ ލެއްވި ވާހަކައެވެ.) والله أعلم

وَإِن مِّن شَيْءٍ إِلَّا عِندَنَا خَزَآئِنُهُۥ وَمَا نُنَزِّلُهُۥٓ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢١﴾ وَأَرْسَلْنَا ٱلرِّيَـٰحَ لَوَٰقِحَ فَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ مَآءً فَأَسْقَيْنَـٰكُمُوهُ وَمَآ أَنتُمْ لَهُۥ بِخَـٰزِنِينَ ﴿٢٢﴾ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِۦ وَنُمِيتُ وَنَحْنُ ٱلْوَٰرِثُونَ ﴿٢٣﴾ وَلَقَدْ عَلِمْنَا ٱلْمُسْتَقْدِمِينَ مِنكُمْ وَلَقَدْ عَلِمْنَا ٱلْمُسْتَـْٔخِرِينَ ﴿٢٤﴾ وَإِنَّ رَبَّكَ هُوَ يَحْشُرُهُمْ ۚ إِنَّهُۥ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَـٰنَ مِن صَلْصَـٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٦﴾ وَٱلْجَآنَّ خَلَقْنَـٰهُ مِن قَبْلُ مِن نَّارِ ٱلسَّمُومِ ﴿٢٧﴾

މުފްރަދާތު

وَإِن مِّن شَيْءٍ = އަދި އެއްވެސް އެއްޗެއް ނުވެއެވެ. ❁ إِلَّا عِندَنَا خَزَآئِنُهُۥ = އެ އެއްޗެއްގެ خَزَانَة މިވަންތަކަލާނގެ حضرة ގައިވާމެނުވީ. ❁ وَمَا نُنَزِّلُهُۥٓ = އަދި މިވަންތަކަލާނގެ އެތަކެތި ބާވައި ނުލައްވަމެވެ. ❁ إِلَّا بِقَدَرٍ مَّعْلُومٍ ﴿٢١﴾ = ކަނޑައެޅި އެނގިގެންވާ މިންވަރަކަށް މެނުވީ. ❁ وَأَرْسَلْنَا ٱلرِّيَـٰحَ = އަދި މިވަންތަކަލާނގެ ވައިފޮނުއްވީމެވެ. ❁ لَوَٰقِحَ = تَلْقِيْحُ ކުރާ. (ވިލާގަނޑުން ފެންފުރައްކާކުރާ އަދި / ގަސްގަހުގެ މާވާ ފުރައްކާކުރާ) ❁ فَأَنزَلْنَا مِنَ ٱلسَّمَآءِ = ދެން މިވަންތަކަލާނގެ އުޑުން ވެއްސެވީމެވެ. ❁ مَآءً = ފެން. فَأَسْقَيْنَـٰكُمُوهُ = ދެންފަހެ އެފެން މިވަންތަކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ބޯންދެއްވީމެވެ. ❁ وَمَآ أَنتُمْ = އަދި ކަލޭމެން ނުވެއެވެ. ❁ لَهُۥ بِخَـٰزِنِينَ ﴿٢٢﴾ = އެފެން خَزَانَة ކުރާނޭ ބަޔަކުކަމުގައި / ނުވަތަ ރައްކާކުރާނޭ ބަޔަކުކަމުގައި. ❁ وَإِنَّا لَنَحْنُ نُحْيِۦ وَنُمِيتُ = އަދި ތަޙްޤީޤު ދިރުއްވާ މަރުއްވަނީ ހަމަ މިވަންތަކަލާނގެއެވެ. ❁ وَنَحْنُ ٱلْوَٰرِثُونَ ﴿٢٣﴾ = އަދި އުރުދާ ތަޙްޤީޤު ވާރުތަވެރިވެވޮޑިގެންވަނީ ހަމަ މިވަންތަކަލާނގެއެވެ. ❁ وَلَقَدْ عَلِمْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންތަކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ ٱلْمُسْتَقْدِمِينَ مِنكُمْ = ކަލޭމެން ކުރީ އިސްވެދިޔައުން. (ކުރީ ޒަމާނުގެ މީހުންނާއި ދިރިހުރިމީހުން) ❁ وَلَقَدْ عَلِمْنَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންތަކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވެއެވެ. ❁ ٱلْمُسْتَـْٔخِرِينَ ﴿٢٤﴾ = އަދި ފަސްވާނޭ މީހުންނާއި. ❁ وَإِنَّ رَبَّكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربُّ . ❁ هُوَ يَحْشُرُهُمْ = އެމީހުން އެއްކުރައްވައި محشر ކުރައްވާނީ ހަމަ އެކަލާނގެއެވެ. ❁ إِنَّهُۥ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ حكمة ވަންތަ އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ❁ وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَـٰنَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިވަންތަކަލާނގެ އިންސާނާ (آدم عليه السّلام) އުފެއްދެވީމެވެ. ❁ مِن صَلْصَـٰلٍ = ޖަހައިލިޔާ އެއިން ދަޅުއިވޭކަހަ ހަޑުމަޓިން. ❁ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٦﴾ = تَغَيَّرُ ވެ ނުބައިވަސްދުވާ ކަޅުމަޓީގެ. ❁ وَٱلْجَآنَّ خَلَقْنَـٰهُ = (ޖިންނީންގެ ބައްޕަ) جانُّ މިވަންތަކަލާނގެ އުފާ

ތިމަންރަސްކަލާނގެ ހެއްދެވީމެވެ. ❁ مِن قَبْلُ = ކުރިން. (އިންސާނާ ހެއްދެވުމުގެ ކުރިން) ❁ مِن نَّارِ ٱلسَّمُومِ

(٣٧) = އަލިފާނުގެ ދުންވައިން / ނުވަތަ އަލިފާނުގެ ހުޅުގަނޑެން.❁

إجْمَالِي މާނަ

(٢١) އަދި އެއްވެސްއެއްޗެއް އެއްޗެއްގެ خزانة ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައިވާ މެނުވީ ނުވެއެވެ. އެބަހީ: ކޮންމެ އެއްޗެއްގެ خزانة ވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ حضرة ގައިވެއެވެ. އަދި ކަނޑައެޅި އަންދާޒެއްގާ މިންވަރަކަށްމެނުވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެތަކެތި ބާވައިނުލައްވަމެވެ. (ވާރޭވެސް ހަމައެފަދައެވެ.)

(٢٢) އަދި ވިލާގަނޑުގެ ބުރާއި ގަސްގަހުގެ މާވާ تَلْقِيحُ ކޮށް ދެއްކަކުރުވާ ވައި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފޮނުއްވީމެވެ. ދެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުން (ވާރޭ) ވާރޭފެން ބާވައިލައްވަމެވެ. ދެން އެފެން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭމެންނަށް ބޯންދެއްވަމެވެ. އަދި އެފެން ބިމުގައި خزانة ކޮށް ޖަމާކުރެވޭނެބާރެއް ކަލޭގެ ކަލޭމެން ނުވެއެވެ. ނުވަތަ އެވާރޭފެން އަރަނިގި ހިފެހެއްޓުމުގެ ބާރެއް ކަލޭގެ ކަލޭމެން ނުވެއެވެ. މިދިޔަބަޔާނާވެއެވެ.

(٢٣) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ދިރުއްވާ މަރުއްވަނީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ. އަދި ހުރިހާތަކެތި ވާރުތަވެރިއަކީ ހަމަ ތިމަންރަސްކަލާނގެއެވެ.

(٢٤) އަދި ކަލޭމެން ކުރިން ކުރިން މަރުވެ ހިނގައްޖެމީހުންނާއި ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ. އަދި ކަލޭމެންކުރެ ފަހުން އަންނަ މަރުވާނެމީހުންވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެނެވޮޑިގެންވަމެވެ.

(٢٥) (އޭ رسول الله އެވެ!) އެކަލޭގެ ދިރުން ދުވަހުން قيامة އެއްކުރައްވާނީ، محشر ކުރައްވާނީ ހަމަ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެކަލާނގެއީ حكمة ވަންތަ އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ.

(٢٦) އަދި تَغَيَّرُ ވެ ނުބައިވެފައިވާ ކަޅުކުލަގެތިރިއިން ޖަރައިދިވާ އެއިން ހަޑިވާ ހަރުމަކިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިންސާނާ ހެއްދެވީމެވެ.

- ދަންނައެވެ! آدم عليه السّلام ހެއްދެވުން މަރުޙަލާ ބައްޔަކުން އައިސްފައިވާ لفظ ތަކުގެ ތަފާތުކަން އައިސްފައިވެއެވެ. تُرَابُ – طِيْن – حمإ مَسْنُوْن – صَلْصال – މި لفظ ތަކުގެ ތަފާތުކަން އައިސްފައިވަނީ އެ ސިފަތަކުގައެވެ. ދެންފަހެ މި لفظ ތަކުގެ ترجمة ކުރުމުގައި ބޭނުންކުރެވޭ ވަރަކަތްތަކަކުން އެނގޭނީ تُرَاب (ނުވަތަ ވެލި) ފެނާއެކުވުމާ ހިލަނި طِيْن އެވެ. (އެއީ މަޓީއެވެ.) ދެން އެމަޓި ގިނަދުވަހު ވެގެން ބޭސްހުރިވާ އެއީ، حَمإ مَسْنُوْن އެވެ. (ނުބައިވެގެންވާ ކަޅުކުލަ) ދެން އެހެންހުރި ގިނަދުވަސް ހޫނުވެ ހިކުނު ގަދަވުމާ އެއީ صَلْصال އެވެ. މިއީ އެކަލޭގެފާނު ހެއްދެވުން މަރުޙަލާ އައިއައި ދަރުމައެވެ. والله أعلم = زُبْدَة التّفسير =

(٢٧) އަދި އެކަލޭގެފާނު ހެއްދެވުމުގެ ކުރިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޖިންނީންގެ ބައްޕަ جانُّ އަލިފާނުގެ ދުންވައިން ނުވަތަ އަލިފާނުގެ ސަފު ހުޅުގަނޑެން ހެއްދެވީމެވެ.

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ إِنِّى خَٰلِقُۢ بَشَرًا مِّن صَلْصَٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ وَنَفَخْتُ فِيهِ مِن رُّوحِى فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٢٩﴾ فَسَجَدَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ إِلَّآ إِبْلِيسَ أَبَىٰٓ أَن يَكُونَ مَعَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٣١﴾ قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ مَا لَكَ أَلَّا تَكُونَ مَعَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٣٢﴾ قَالَ لَمْ أَكُن لِّأَسْجُدَ لِبَشَرٍ خَلَقْتَهُۥ مِن صَلْصَٰلٍ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ قَالَ فَٱخْرُجْ مِنْهَا فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ وَإِنَّ عَلَيْكَ ٱللَّعْنَةَ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٣٥﴾ قَالَ رَبِّ فَأَنظِرْنِىٓ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ قَالَ فَإِنَّكَ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٣٧﴾

ލަފުޒީމާނަ

وَإِذْ قَالَ رَبُّكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ وحى ކުރެއްވިހިނދު. ۞ لِلْمَلَٰٓئِكَةِ = މަލާއިކަތުބޭކަލުންނަށް. ۞ إِنِّى خَٰلِقُۢ بَشَرًا = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އިންސާނަކު ހައްދަވާނަކަމުގައި. ۞ مِّن صَلْصَٰلٍ = ޖަހައިލާއިރު އަޑުއިވޭ ހިކި މެޓިން. ۞ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٢٨﴾ = تَغَيَّرُ ވެ ނުބައިވަސްދުވާ ކަޅުމަޑިން. ۞ فَإِذَا سَوَّيْتُهُۥ = ފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ ހެއްދެވުމަށް ފުރިހަމަކުރައްވައިފިއްޔާ. ۞ وَنَفَخْتُ فِيهِ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެއަށް ފުމެލަވައިފިއްޔާ. ۞ مِن رُّوحِى = ތިމަންރަސްކަލާނގެ روح ން. ۞ فَقَعُوا۟ لَهُۥ سَٰجِدِينَ ﴿٢٩﴾ = ފަހެ ތިޔަބޭކަލުން އޭނާއަށް سجدة ކުރާ حال ތިރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ۞ فَسَجَدَ ٱلْمَلَٰٓئِكَةُ = ފަހެ މަލާއިކަތުބޭކަލުން سجدة ކުރެއްވިއެވެ. ۞ كُلُّهُمْ أَجْمَعُونَ ﴿٣٠﴾ = އެ އެންމެހައި ބޭކަލުން އެކުގައި. ۞ إِلَّآ إِبْلِيسَ = އިބްލީސް ފިޔަވައި. ۞ أَبَىٰٓ = އުސްކުރު މަނާވެގެންވިއެވެ. ۞ أَن يَكُونَ مَعَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٣١﴾ = سجدة ކުރެއްވި ބޭކަލުންނާ އެކުވުމުން. (سجدة ނުކުރިއެވެ.) ۞ قَالَ يَٰٓإِبْلِيسُ = (اللّٰه تعالى) وحى ކުރެއްވިއެވެ. އޭ إبليس އެވެ.۞ مَا لَكَ = ކަލޭ ހިއްވެގެންނުވީއެވެ؟ / ކަލެއަށް ކޮން ކަމެއް عذر އެއްވީއެވެ؟ ۞ أَلَّا تَكُونَ مَعَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٣٢﴾ = سجدة ކުރެއްވި ބޭކަލުންނާއެކު ނުވުމަށް. ۞ قَالَ = އޭނާ ދަންނަވައިފިއެވެ. ۞ لَمْ أَكُن لِّأَسْجُدَ لِبَشَرٍ = مخلوق އަކަށް ނުވަތަ آدم ގެ ދަރިއަކަށް سجدة ކުރާނޭ މީހަކުކަމުގައި ތިމަނާ ނުވެއެވެ. ۞ خَلَقْتَهُۥ مِن صَلْصَٰلٍ = އިބަރަސްކަލާނގެ އޭނާ ހެއްދެވީ ގަނޑުކަމަށްވާ މެޓިން. ۞ مِّنْ حَمَإٍ مَّسْنُونٍ ﴿٣٣﴾ = ނުބައިވަސްދުވާ ކަޅުމަޑިން.۞ قَالَ = اللّٰه تعالى وحى ކުރެއްވިއެވެ. ۞ فَٱخْرُجْ مِنْهَا = ކަލޭ އެތަނުން (ސުވަރުގެއިން) ނުކުންނާށެވެ! ۞ فَإِنَّكَ رَجِيمٌ ﴿٣٤﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލެއަކީ رَجِيْم އެވެ. (رحمة ން ބޭރުވެ لعنة ލިބިގެންވާ إبليس އެވެ.)۞ وَإِنَّ عَلَيْكَ ٱللَّعْنَةَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެމައްޗަށް لعنة ވެއެވެ. ۞ إِلَىٰ يَوْمِ ٱلدِّينِ ﴿٣٥﴾ = ހިސާބުބެއްލެވުމުގެ ދުވަހާ ހަމައަށް. ۞ قَالَ

رَبِّ = އިބްލީސް ދަންނަވައިފިއެވެ. އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ1 ۞ فَأَنظِرْنِيٓ = ދެން މިއަޅާއަށް مُهْلَة ދެއްވާނދޭވެ! ۞ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ﴿٣٦﴾ = މީސްތަކުން ޒިންދަކުރައްވާ ދުވަހާއި ހަމައަށް. (محشر ދުވަހާ ހަމައަށް) ۞ قَالَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ۞ فَإِنَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭވަނީ. ۞ مِنَ ٱلْمُنظَرِينَ ﴿٣٧﴾ = مُهْلَة ދެވިގެންވާ މީހުންގެތެރެއިންނެވެ. ۞

إِجْمَالِي މާނަ

(٢٨) (އޭ رسول اللّه އެވެ!) ملائكة ތަކުންނަށް ކަލާނގެ ربّ وحى ކުރެއްވި ހިނދު ހަނދުމަކުރައްވާށެވެ! (އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ.) تَغَيَّر ވެ ވަސްބިސްވެފައިވާ މަޑީގެ ހަޅުމަށިން މިކަލަންކަލާނގެ އިންސާނާ ހައްދަވާހުށީމެވެ.

(٢٩) ދެން ތިމަންކަލަންކަލާނގެ އިންސާނާ ހައްދަވައި ފުރިހަމަކުރައްވައި އަދި ތިމަންކަލަންކަލާނގެ رُوح ނަ އަޅާ ފުމެއްލަވައިފިއިރު ތިޔަބައިމީހުން އޭނާގެ ފަރާތުގައި سجدة ކުރުމުގައި ވެއްޓޭށެވެ! (އޭނާއަށް إحترام ކުރުމުގެ ގޮތުން سجدة ކުރާށެވެ!) ދެން އެކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނު ހައްދަވާ ފުރިހަމަކުރެއްވުމުން.

(٣٠) ދެން ފަހެ ملائكة ތަކުން އެކަލޭގެފާނަށް سجدة ކުރިއެވެ.

(٣١) إبليس މެނުވީއެވެ. سجدة ކުރާމީހުންގެތެރޭގައި އޭނާ ވުމަށް ދެކޮޅުހެދިއެވެ. އެބަހީ: އޭނާ سجدة ނުކުރިއެވެ.

(٣٢) اللّه تعالى وحى ކުރެއްވިއެވެ. "އޭ إبليس އެވެ! سجدة ކުރުމުގައި ތަކުރާރުކުރާމީހުން ކަލޭ ނުވާނީ ކީއްވެގެންހެއްޔެވެ؟ ކަލޭ سجدة ނުކުރާތީ ކޮންކަމަކާހެއްޔެވެ؟"

(٣٣) އޭނާ ދަންނަވައިފިއެވެ. "މިއަޅާ ހުޅަނގަކުރާ މަޑީގެ ކަޅުވެފައިވާ އިބިލީހަށް ކަލާނގެ ހެއްދެވި ... ކަމުގައިވާ مخلوق އަކަށް سجدة ކުރުން މިއަޅާ ކަމުގައި މިއަޅާ ނުވެއެވެ."

(٣٤) އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. "ދެން ކަލޭ އެތަނުން ނުކުމެގެން ދާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭވަނީ رَجِيْم އެވެ." އެބަހީ: رحمة ން ދުރުވެ لعنة ލިބިގެންވާ شيطان އެވެ.

(٣٥) "އަދި ހަމަކަށަވަރުން قيامة ދުވަހާ ހަމައަށް ކަލޭގެމައްޗަށް لعنة ލިބިގެންވެއެވެ."

(٣٦) އިބްލީސް ދަންނަވައިފިއެވެ. "އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ! ދެން މީސްތަކުން محشر އަށް ޒިންދަކުރައްވާ ދުވަހާ ހަމައަށް މިއަޅާއަށް مُهْلَة ދެއްވާނދޭވެ1"

(٣٧) އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭވަނީ مهلة ދެވިގެންވާ މީހުންގެތެރެއިންނެވެ. އެގޮތުން އަހަރެން ކަލޭ މަރުނުކުރާނަމެވެ.

إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ قَالَ رَبِّ بِمَآ أَغْوَيْتَنِى لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمُ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ قَالَ هَـٰذَا صِرَٰطٌ عَلَىَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ إِنَّ عِبَادِى لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَـٰنٌ إِلَّا مَنِ ٱتَّبَعَكَ مِنَ ٱلْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَٰبٍ لِّكُلِّ بَابٍ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٤﴾ إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ فِى جَنَّـٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ ٱدْخُلُوهَا بِسَلَـٰمٍ ءَامِنِينَ ﴿٤٦﴾ وَنَزَعْنَا مَا فِى صُدُورِهِم مِّنْ غِلٍّ إِخْوَٰنًا عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَـٰبِلِينَ ﴿٤٧﴾

މުފްރަދާތު

إِلَىٰ يَوْمِ ٱلْوَقْتِ ٱلْمَعْلُومِ ﴿٣٨﴾ = ކަނޑައެޅި عيّن ވެގެންވާ ވަގުތަށް. ۞ قَالَ رَبِّ = އޭނާ ދެންނެވިއެވެ.
އޭ އަޅުގެ ربّ އެވެ! بِمَآ أَغْوَيْتَنِى = ތިބާރަސްކަލާނގެ މިއަޅާ މަގުފުރެއްދެވި ފަދައިން. ۞ لَأُزَيِّنَنَّ لَهُمْ =
ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާ އާދަމުންނަށް (ތިބާރަސްކަލާނގެއަށް އުނދަގޫ ކަންތައްތައް) ޒީނަތްތެރިކޮށްދޭހުށީމެވެ. ۞ فِي
ٱلْأَرْضِ ބިމުގައި. ۞ وَلَأُغْوِيَنَّهُمْ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން މިއަޅާ އާދަމުން މަގުފުރައްދާ ވާ ވައްޓާލާހުށީމެވެ. ۞
أَجْمَعِينَ ﴿٣٩﴾ = އެ އެންމެން އެކީ. ۞ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ = އާދަމުންކުރެ ތިބާރަސްކަލާނގެ އަޅުންގެންނޫ.
۞ ٱلْمُخْلَصِينَ ﴿٤٠﴾ = އާދަމުން إخلاص ތެރިވެގެންވާ. ۞ قَالَ = އެކަލާނގެ وحى ކުރެއްވިއެވެ. ۞ هَـٰذَا
صِرَٰطٌ عَلَيَّ مُسْتَقِيمٌ ﴿٤١﴾ = މިއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށްވާ ސީދާމަގެވެ. (حقّ މަގެވެ.) ۞ إِنَّ عِبَادِى
= ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ (إخلاص ތެރި) އަޅުތަކުން. ۞ لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَٰنٌ =
އެބައިމީހުންގެ މައްޗަކަށް ކަލޭގެއަށް އެއްވެސް ބާރެއްނުވެއެވެ. ۞ إِلَّا مَنِ ٱتَّبَعَكَ = ކަލޭގެއާ تبع ވި މީހަކަށްމެނުވީ.
۞ مِنَ ٱلْغَاوِينَ ﴿٤٢﴾ = غاوى ންގެތެރެއިން / މަގުފުރެދިގެންވާ ނުބައިމީހުންގެ ތެރެއިން.۞ وَإِنَّ جَهَنَّمَ = އަދި
ހަމަކަށަވަރުން ނަރަކަ އެއީ. ۞ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٣﴾ = އެބަހީ މީހުންނަށް وعد ވެވިފައިވާ ތަނެއް
ކަމުގައެވެ. ۞ لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَٰبٍ = އެތަނަށް يعنى: ނަރަކައަށް ހަތްދޮރުވެއެވެ. ހަތް ފަންގިފިލާވެއެވެ. ۞ لِّكُلِّ
بَابٍ = އެއިން ކޮންމެ ދޮރަކަށްވެއެވެ. ۞ مِّنْهُمْ جُزْءٌ مَّقْسُومٌ ﴿٤٤﴾ = = އެމީހުންކުރެ ބައެއް ކަނޑައެޅިގެންވާ
ބައެއް. ۞ إِنَّ ٱلْمُتَّقِينَ = ހަމަކަށަވަރުން نقوى ވެރިންނަކީ . ۞ فِي جَنَّٰتٍ وَعُيُونٍ ﴿٤٥﴾ = ބަގީޗާތަކާއި
އާރުތަކުގައެވެ. (އެބަހީ: އެތަކެތީގެ نعمة ގައެވެ.) ۞ ٱدْخُلُوهَا = (އެމީހުންނަށް އެންގޭނެއެވެ.) ކަލޭމެން
އެތަނަށް ވަންނާށެވެ! ۞ بِسَلَٰمٍ ءَامِنِينَ ﴿٤٦﴾ = سلامة ކަމާއި އަމާންކަމާއިއެކު. ۞ وَنَزَعْنَا = އަދި
ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނެގުއްވައިގަންނަވާނީމެވެ. (ނަގުއްވާލައްވާނީމެވެ.) مَا فِي صُدُورِهِم = އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައިވާ

ތަކެއް. ❁ مِّنْ غِلٍّ = އެއްބަޔަކަށް އަނެއްބައެއްގެމައްޗަށްވާ ހަސަދަވެރިކަމާއި ދުޝްމަނުކަން ❁ إِخْوَانًا = أخ ނަކަމުގައިވާ حال. ❁ عَلَىٰ سُرُرٍ مُّتَقَـٰبِلِينَ ﴿٤٧﴾ = އެނދުތަކުގައި އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ކުރިމަތިލައިގެން މިބަސް حال. ❁

إِجْمَالِي މާނަ

(٣٨) އެއީ ކަނޑައެޅިގެ عيّن ވެގެންވާ ވަގުތާއި ހަމައަށެވެ. އެއީ قيامة ދުވަހާއި ހަމައަށެވެ.

(٣٩) އޭނާ ދެންނެވިއެވެ. "އޭއަޅުގެ ربّ އެވެ! ތިބާރަސްކަލާނގެ ވީމާ މަގުފުރައްދަވާ رحمة ނު ދުރުކުރެއްވިކަމަށްޓަކައި ހަމަކަށަވަރުން އަހުރެންނަށް ބިމުގައި (އާދަމުދަރިންނަށް) ޒީނަތްތެރިކޮށްދޭނަން ހުށިދޭމެވެ. އަދި އެހުރިހާ މީހުން އެކުގައި އަހުރެން މަގުފުރައްދާހުށީމެވެ.

(٤٠) އެމީހުންކުރެ ތިބާރަސްކަލާނގެއަށް إخلاص ތެރި ޚާއްޞަ އަޅުން ފިޔަވައެވެ."

(٤١) الله وحي ކުރެއްވިއެވެ. "އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ މައްޗަށްވާ حقّ ސީދާމަގެވެ.

(٤٢) ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް إخلاص ތެރި ޚާއްޞަ އަޅުންގެމައްޗަށް ކަލޭގެފާނަށް އެއްވެސް ބާރެއް ނުވެއެވެ. ހަމައެކަނި حقّ މަގުންނެރުއްވި މަގުފުރެދިގެންވާމީހުންކުރެ ކަލޭގެފާނަށް تبع ވާ މީހުންގެ މައްޗަށް ފިޔަވަ ކަލޭގެފާނަށް ބާރެއް ނުވެއެވެ. (އެފަދަމީހުން ކަލޭގެފާނަށް تبع ވާނެއެވެ.)"

(٤٣) އެހުރިހާމީހުންގެ مَوْعِدُ އަކީ އެމީހުންނަށް وَعْدُ ވެވިގެންވާ ތަނަކީ قيامة ދުވަހުން ހަމަ ނަރަކައެވެ.

(٤٤) އެނަރަކައަށް ހަތްދޮރުވެއެވެ. ހަތްބޮޑުނަރަކައެވެ. އެއިން ކޮންމެ ބޮޑުނަރަކަކަށް އެމީހުންކުރެ ބައެއް ކަނޑައެޅިގެންވާ ބަހާލެވިއެވެ. (އެއީ އެމީހުންގެ عمل ތަކާއި ފެތޭގޮތަށް ތަރުތީބުވެގެންނެވެ.)

(٤٥) ހަމަކަށަވަރުން تقوى ވެރި މީހުންނަކީ قيامة ދުވަހުން ބަގީޗާތަކާއި ފެންތަކުގައިވެއެވެ. (ސުވަރުގެތަކާއި އެތަންތާނގައިވާ އޮއިވާ ފެންތަކެވެ.)

(٤٦) (އެދުވަހުން އެމީހުންނަށް އަންގަވާނެއެވެ.) ސަލާމަތްކަމާއި އަމާންކަމާ އެކު ކަލޭމެން އެސުވަރުގެތަކަށް ވަންނާށެވެ!

(٤٧) (އަދި ދުނިޔޭގައި އެމީހުންގެ ހިތްތަކުގައިވާ އަނެކަކާމެދު ގެއްލުވަ އެއްބައިގައިވާ) ދުޝްމަނުކަމާއި حسد ފަދަކަން އެމީހުންގެ ހިތްތަކުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނަގައިގަނެ ދުރުކުރައްވައިފީމެވެ. އަދި އެނދުތަކުގެ މަތީގައި އެއްބަޔަކު އަނެއްބަޔަކަށް ކުރިމަތިލައިގެން އެމީހުން ތިބޭނީ أخ ނަކަމުގައިވާ حال ގައެވެ.

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ وَمَا هُم مِّنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾ ۞ نَبِّئْ عِبَادِىٓ أَنِّىٓ أَنَا ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ وَأَنَّ عَذَابِى هُوَ ٱلْعَذَابُ ٱلْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾ وَنَبِّئْهُمْ عَن ضَيْفِ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٥١﴾ إِذْ دَخَلُوا۟ عَلَيْهِ فَقَالُوا۟ سَلَٰمًا قَالَ إِنَّا مِنكُمْ وَجِلُونَ ﴿٥٢﴾ قَالُوا۟ لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَٰمٍ عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾ قَالَ أَبَشَّرْتُمُونِى عَلَىٰٓ أَن مَّسَّنِىَ ٱلْكِبَرُ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾ قَالُوا۟ بَشَّرْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ فَلَا تَكُن مِّنَ ٱلْقَٰنِطِينَ ﴿٥٥﴾ قَالَ وَمَن يَقْنَطُ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِۦٓ إِلَّا ٱلضَّآلُّونَ ﴿٥٦﴾

މުފްރަދާތު

لَا يَمَسُّهُمْ فِيهَا نَصَبٌ = އެމީހުންނަށް އެތަނެއްގައި އެއްވެސް ވަރުބަލިކަމެއް ނުޖެހޭނެއެވެ. ❁ وَمَا هُم = އަދި އެމީހުން ނުވެއެވެ. ❁ مِّنْهَا بِمُخْرَجِينَ ﴿٤٨﴾ = އެތަނުން (يعني: އެސުވަރުގެއިން) ނެރެވޭނޭ ބައެއްކަމުގައި.

❁ ❁ نَبِّئْ عِبَادِىٓ = (އޭ رسول الله އެވެ!) މިވަންހަނާސޭކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ކަލޭގެފާނު خبر ދެއްވާށެވެ!- ❁ أَنِّىٓ أَنَا ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٤٩﴾ = ދެރަދިނައިން ފާފަފުއްސަވާ رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެ ހަމަކަނޑައެޅިން މިވަންހަނާސޭކަލާނގެއެވެ. ❁ وَأَنَّ عَذَابِى = އަދި ހަމަކަނޑައެޅިން މިވަންހަނާސޭކަލާނގެ عذاب (ދަންނައެވެ!) ❁ هُوَ ٱلْعَذَابُ ٱلْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾ = އެއީ ހަމަ ވޭންދެރަވެގެންވާ عذاب އެވެ. ❁ وَنَبِّئْهُمْ = އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް خبر ދެއްވާށެވެ! ❁ عَن ضَيْفِ إِبْرَٰهِيمَ ﴿٥١﴾ = إبراهيم (عليه السّلام) ގެ މެހެމާނުންގެ. ❁ إِذْ دَخَلُوا۟ عَلَيْهِ = އެބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދު. ❁ فَقَالُوا۟ سَلَٰمًا = އެބޭކަލުން سلام ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ إِنَّا مِنكُمْ وَجِلُونَ ﴿٥٢﴾ = ހަމަކަނޑައެޅިން އަޅުގަނޑުމެން ތިޔަބޭކަލުންގެ ފަރާތުން ބިރުގަނޑާ ބައެކެވެ. ❁ قَالُوا۟ لَا تَوْجَلْ = އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. ކަލޭގެފާނު ބިރުނުގަންނަވާށެވެ! ❁ إِنَّا نُبَشِّرُكَ = ހަމަކަނޑައެޅިން މިއަޅުގަނޑުމެން ކަލޭގެފާނަށް އުފާވެރިކަމުގެ خبر ދެއްވަމެވެ. ❁ بِغُلَٰمٍ عَلِيمٍ ﴿٥٣﴾ = علم ވެރި ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނެކަމުގެ. ❁ قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ أَبَشَّرْتُمُونِى = ތިޔަބޭކަލުން އަޅުގަނޑަށް (އުފާވެރި) خبر ދެއްވީހެއްޔެ. ❁ عَلَىٰٓ أَن مَّسَّنِىَ ٱلْكِبَرُ = އަޅުގަނޑަށް މުސްކުޅިކަން އައިސްފައިވުމުގެ މަތީގައި (ފާގަޔާއެކު) ❁ فَبِمَ تُبَشِّرُونَ ﴿٥٤﴾ = ފަހެ ތިޔަބޭކަލުން ދެއްވަނީ ކޮން خبر އެއްހެއްޔެވެ. ❁ قَالُوا۟ = އެބޭކަލުން ދެންނެވިއެވެ. ❁ بَشَّرْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ = މިއަޅުގަނޑުމެން ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވީ ހަމަ حقّ خبر އެވެ. ❁ فَلَا تَكُن = ފަހެ ކަލޭގެފާނު ނުވެވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ! ❁ مِّنَ ٱلْقَٰنِطِينَ ﴿٥٥﴾ = أمّيد ކެނޑިގެންދާ މީހުންގެތެރެއިން. ❁ قَالَ =

އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ وَمَن يَقْنَطُ = އަދި نَا أمّيد ވެ مَايُوس ވާނީ ކާކުހެއްޔެވެ؟ ❁ مِن رَّحْمَةِ رَبِّهِۦٓ = އެމީހާގެ ربّ ގެ رحمة ން. ❁ إِلَّا ٱلضَّآلُّونَ ﴿٥٦﴾ = މަގުފުރެދިގެންވާ ބަޔަކުމެނުވީއެވެ. (أمّيد ނުކަނޑާނެއެވެ.)❁

إجْمَالِي މާނަ

(٤٨) އެމީހުންނަށް އެސުވަރުގޭގައި އެއްވެސް ވަރުބަލިކަމެއް ނުޖެހޭނެއެވެ. އަދި އެމީހުންއެސުވަރުގެއިން ނުކުންނާނޭ ބައެއްކަމުގައި ނުވެއެވެ. (އަދި ކިއެއްހެއްޔެވެ؟ دائمى ގޮތުގައި އަބަދާއަބަދު އެމީހުން އެސުވަރުގޭގައި އެ نعمة ގައި ދެމިތިބޭނޭއެވެ.)

(٤٩) (އޭ رسول الله އެވެ!) ތިމަންރަސްކަލާނގެ އަޅުތަކުންނަށް ކަލޭގެފާނު خبر ދެއްވާށެވެ! ތިމަންރަސްކަލާނގެއީ ހަމަކަށަވަރެއްގެން ގިނަގިނައިން ފާފަފުއްސަވާ އަދި رحمة ލެއްވުން ބޮޑުވެގެންވާ ކަލާނގެކަން (އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެއަށް توبة ވެ ވެވުން ފާފައިގަތުމަށް ދެމިތިބެ މިހުންނަނީއެވެ.)

(٥٠) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب އީ ގަދަފަދަ އަދި ވޭންދެނިވި އެއްޗެއްކަމާއި (އެއީ ފާފަތަކުގައި توبة ނުވެ ދެމިތިބޭމީހުންނަށެވެ.)

(٥١) އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންނަށް إبراهيم (عليه السّلام) ގެ މެހެމާނުންގެ خبر ދެއްވާށެވެ! (އެއީ އެކަލޭގެފާނުގެ ގަރިހަށް الله ފޮނުއްވި ملائكة ބޭކަލުންނެވެ.)

(٥٢) އެބޭކަލުން އެކަލޭގެފާނުގެ ގަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދުން އެބޭކަލުން سلام ވިދާޅުވިއެވެ. އަދި އެކަލޭގެފާނު (سلام ބައްދަލުކުރައްވާފައި) ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން އަޅުގަނޑުމެން މިވަނީ ތިޔަބޭކަލުންގެ ފަރާތުން ބިރުގަންނަމުންނެވެ." (އެކަލޭގެފާނު އެހެން ވިދާޅުވީ އެއީ ކޮންބައެއްކަން އެނގިވަޑައިނުގަންނަވާހިނދުންނެވެ.)

(٥٣) އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ބިރުގަނެ ވަޑައިނުގަންނަވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުން ކަލޭގެފާނަށް علم ވެރި ދަރިކަލަކު ލިބިވަޑައިގަންނަވާނޭކަމުގެ އުފާވެރި خبر ދެއްވަމެވެ!"

(٥٤) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "އަހަރެންނަށް މުސްކުޅިކަން އައުމަށްފަހު ތިޔަބޭކަލުން އެކަމުގެ خبر އަހަރެންނަށް ދެއްވަނީހެއްޔެވެ؟ ތިޔަބޭކަލުން އަހަރެންނަށް މިއަދު خبر ދެއްވަނީ ކޮންކަމަކަށްހެއްޔެވެ؟"

(٥٥) އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ތިމަންބޭކަލުން ކަލޭގެފާނަށް މި خبر ދެއްވީ ހަމަ حقّ ގޮތުގައެވެ. ފަހެ الله ގެ رحمة ން أمّيد ކަނޑާމީހުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނު ނުވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ."

(٥٦) އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "މަގުފުރެދިގެންވާ މީހުން ފިޔަވައި އެމީހެއްގެ ربّ ގެ رحمة ން أمّيد ކަނޑައިގެން މާޔޫސްވާނީއެވެ."

قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٥٧﴾ قَالُوٓا۟ إِنَّآ أُرْسِلْنَآ إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾ إِلَّآ ءَالَ لُوطٍ إِنَّا لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ قَدَّرْنَآ ۙ إِنَّهَا لَمِنَ ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿٦٠﴾ فَلَمَّا جَآءَ ءَالَ لُوطٍ ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّنكَرُونَ ﴿٦٢﴾ قَالُوا۟ بَلْ جِئْنَٰكَ بِمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٦٣﴾ وَأَتَيْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ وَإِنَّا لَصَٰدِقُونَ ﴿٦٤﴾ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ بِقِطْعٍ مِّنَ ٱلَّيْلِ وَٱتَّبِعْ أَدْبَٰرَهُمْ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ وَٱمْضُوا۟ حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٥﴾ وَقَضَيْنَآ إِلَيْهِ ذَٰلِكَ ٱلْأَمْرَ أَنَّ دَابِرَ هَٰٓؤُلَآءِ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾

ތަރުޖަމާ

قَالَ = އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. (އެއީ ملائكة ބޭކަލުންނަށް އެނގިވަޑައިގަތުމުން) ❁ فَمَا خَطْبُكُمْ = ތިޔަބޭކަލުން ވަޑައިގަތުމުގެ ބޭނުންފުޅަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟ ❁ أَيُّهَا ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٥٧﴾ = އޭ ފޮނުއްވިގެންވާ ބޭކަލުންނޭވެ! ❁ قَالُوٓا۟ = އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ إِنَّآ أُرْسِلْنَآ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުން ފޮނުއްވިގެންވަނީ. ❁ إِلَىٰ قَوْمٍ مُّجْرِمِينَ ﴿٥٨﴾ = ނުބައިވެގެންވާ (مجرم) ބައެއްގެ ގާތަށެވެ. (އެއީ لوط قوم އެވެ.) ❁ إِلَّآ ءَالَ لُوطٍ = لوط ގެފާނުގެ آل ނޫންފިޔަވައެވެ. (އެކަލޭގެފާނާއި تبع ވީމީހުން ފިޔަވައެވެ.) ❁ إِنَّا = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުން. ❁ لَمُنَجُّوهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٩﴾ = އެއުރެން މުޅިން ސަލާމަތްކުރައްވާހުށީމެވެ. ❁ إِلَّا ٱمْرَأَتَهُۥ = އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ފިޔަވައެވެ. (އެކަމަނާގެކަން ގަރާރުކޮށްފިއެވެ.) قَدَّرْنَآ = ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނިންމަވައިފީމެވެ./ކަނޑައަޅުއްވައިފީމެވެ. ❁ إِنَّهَا لَمِنَ ٱلْغَٰبِرِينَ ﴿٦٠﴾ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަމަނާ ވަނީ ބާކީވާ މީހުންގެ ތެރޭގައެވެ. (ހަލާކުވާމީހުންގެ ތެރޭގައެވެ.) ❁ فَلَمَّا جَآءَ ءَالَ لُوطٍ = ދިޔުމުން لوط ގެފާނުގެ آل ންގެ ގާތަށް ވަޑައިގެންނެވިހިނދުން. ❁ ٱلْمُرْسَلُونَ ﴿٦١﴾ = ފޮނުއްވިގެންވާ (ملائكة) ބޭކަލުން. ❁ قَالَ = އެކަލޭގެފާނު يعني: لوط (عليه السّلام) ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ إِنَّكُمْ قَوْمٌ مُّنكَرُونَ ﴿٦٢﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ތިޔައީ އިނގިލާނުލެވޭގޮތުގެ ބައެކެވެ. އެބަހީ: ތިޔައީ ނުދަންނަ ބައެކެވެ. ❁ قَالُوا۟ = އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. ❁ بَلْ جِئْنَٰكَ = އަދި ކިޔެއްތޯއެވެ؟ ތިމަންބޭކަލުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ގެނައީ. ❁ بِمَا كَانُوا۟ فِيهِ يَمْتَرُونَ ﴿٦٣﴾ = އެމީހުން އެކަމާމެދު (އެބަހީ: ކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެމީހުން އެކަމާމެދު) شكّ ކުރާ ކަންތަކާއިގެންނެވެ. (عذاب އާއިގެންނެވެ.) ❁ وَأَتَيْنَٰكَ بِٱلْحَقِّ = އަދި ތިމަންބޭކަލުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް ގެނައީ ހަމަ حقّ އާއިގެންނެވެ. (އެ حقّ އަކީ عذاب އެވެ.) ❁ وَإِنَّا لَصَٰدِقُونَ ﴿٦٤﴾ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުންނީ ތެދުވެރިންނަކަން يقين އެވެ. ❁ فَأَسْرِ بِأَهْلِكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ أهل ވެރިންނާއިގެން ހިނގަވާ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ. ❁ بِقِطْعٍ مِّنَ ٱلَّيْلِ = ރޭގަނޑުގެ (އަނދިރިކަންގަނޑަށް) ބައެއްގައި. ❁ وَٱتَّبِعْ أَدْبَٰرَهُمْ = އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ (يعني: أهل ވެރިންގެ) ފަހަތުގައި تبع ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! (އެމީހުން ކަލޭގެފާނުގެ ކުރިމަތީގައި ހިނގައްވާށެވެ!) ❁ وَلَا يَلْتَفِتْ مِنكُمْ أَحَدٌ = އަދި ކަލޭގެފާނުމެން

އެކަކުވެސް އެނބުރި ނުބަލާށެވެ! ❁ وَٱمْضُوا = އަދި ކަލޭމެން ދާށެވެ! (އަވަސްއަވަހަށްދާށެވެ!)❁ حَيْثُ تُؤْمَرُونَ ﴿٦٥﴾ = ކަލޭމެނަށް أمر ލިބުނު ތަނަކަށް. (ނުވަތަ أمر ލިބުނު ތަނަކަށް) ❁ وَقَضَيْنَآ إِلَيْهِ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަލޭގެފާނަށް (لوط عليه السّلام) އަށް وحي ކުރެއްވީމެވެ. ❁ ذَٰلِكَ ٱلْأَمْرَ އެކަންތައް. ❁ أَنَّ دَابِرَ هَٰٓؤُلَآءِ = ހަމަކަށަވަރުން މިބައިމީހުންގެ (އެބަހީ: ކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެމީހުންގެ) ބުރިކަނޑިއެވެ. ❁ مَقْطُوعٌ مُّصْبِحِينَ ﴿٦٦﴾ = ހެނދުނުވާއިރު حال ގެއްލިގެންވާނެކަން. އެބަހީ މަރުވެ ނިމިދާނެއެވެ.❁

إجْمَالِي މާނަ

(٥٧) އެކަލޭގެފާނު يعنى: إبراهيم عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ. "އޭ ފޮނުއްވިއްސެވުނު ބޭކަލުންނޭވެ! ތިޔަބޭކަލުން ވަޑައިގަތުމުގެ ބޭނުންތެރިކަ އަދި مقصد އަކީ ކޮބައިތޯއެވެ؟" (މިހެން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވީ އެއީ ملائكة ބޭކަލުންކަން އެނގިވަޑައިގަތުމުން ފަހުގައެވެ.)

(٥٨) އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުން ފޮނުއްވިއްސެވުނީ ނުބައިވެގެންވާ قوم އަކަށެވެ. مجرم ބަޔަކުކަމުގައިވާ قوم އެއް ހަލާކުކުރެއްވުމަށެވެ." (އެއީ لوط عليه السّلام ގެ قوم އެވެ.)

(٥٩) "لوط عليه السّلام އާއި އެކަލޭގެފާނުގެ آل ން ފިޔަވައެވެ. އެކަލޭގެފާނާއި تبع ވެ إيمان ވީމީހުން ފިޔަވައެވެ. ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުން އެ އެންމެން ސަލާމަތްކޮށްދެއްވާހުށީމެވެ.

(٦٠) އެކަލޭގެފާނުގެ އަނބިކަނބަލުން ފިޔަވައެވެ. އެކަމަނާއާމެދު ނިޔާކުރެވިގެންވަނީ ހަމަކަށަވަރުން އެކަމަނާ ފަސް ބާކީވާ މީހުންގެ ތެރެއިންނޭކަމަށެވެ. ހަލާކުވާމީހުންގެ ތެރޭގައި ހުންނާނެކަމަށެވެ."

(٦١)،(٦٢) ދެންފަހެ ފޮނުއްވިއްސެވުނު ملائكة ބޭކަލުން لوط عليه السّلام ގެ آل ންގެ އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވި ހިނދުން އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން ތިޔަބޭކަލުންނަކީ إنكار ކުރެވޭނޭ ބައެކެވެ. ނޭނގޭ ބައެކެވެ."

(٦٣) އެބޭކަލުން ވިދާޅުވިއެވެ. "އަދި ނޫނެކެވެ. ތިމަންބޭކަލުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް މިއައީ ކަލޭގެފާނުގެ قوم ގެމީހުން އެކަމާއިމެދު ޝައްކުކުރާ ކަންތައްކާއިމެދުގައެވެ. عذاب އާއިގެންނެވެ.

(٦٤) އަދި ތިމަންބޭކަލުން ކަލޭގެފާނުގެ އަރިހަށް މިވަޑައިގެންނެވީ حقّ އާއިގެންނެވެ. (އެ حقّ އަކީ عذاب އެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންބޭކަލުންނީ ހަމަ ތެދުވެރިންނެވެ.

(٦٥) ރޭގެ ތެރޭގެ (އަނދިރިކަންތަކުގައި) ވަގުތެއްގައި ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ أهل ބޭފުޅުންނާއިގެން (މިރަށުން ނުކުމެވަޑައިގެން) ހިނގަވާށެވެ! އަދި ކަލޭގެފާނު އެމީހުންގެ يعنى: أهل ބޭފުޅުންގެ ފަހަތުގައި تبع ވެވަޑައިގެން ހިނގާށެވެ. އަދި ކަލޭމެންކުރެ އެކަކުވެސް އެނބުރި ފަހަތަށް ނުބަލާށެވެ! އަދި ކަލޭމެނަށް أمر ލިބުނުތަނަކަށް އަޅުގަނޑުމެންނަށް އަވަސްއަވަހަށް ވަޑައިގަންނަވާށެވެ!

(٦٦) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެކަން އެކަލޭގެފާނަށް އަންގަވާ وحي ކުރެއްވީމެވެ. އެކަމަކީ ހަމަކަށަވަރުން މިބައިމީހުން -(لوط قوم ގެ ކާފަރުން) ހެނދުނުވާއިރު حال މަރުވެ ހަލާކުވެގެންދާނެއެވެ.

وَجَآءَ أَهۡلُ ٱلۡمَدِينَةِ يَسۡتَبۡشِرُونَ ﴿٦٧﴾ قَالَ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ ضَيۡفِي فَلَا تَفۡضَحُونِ ﴿٦٨﴾ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَلَا تُخۡزُونِ ﴿٦٩﴾ قَالُوٓاْ أَوَلَمۡ نَنۡهَكَ عَنِ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٧٠﴾ قَالَ هَٰٓؤُلَآءِ بَنَاتِيٓ إِن كُنتُمۡ فَٰعِلِينَ ﴿٧١﴾ لَعَمۡرُكَ إِنَّهُمۡ لَفِي سَكۡرَتِهِمۡ يَعۡمَهُونَ ﴿٧٢﴾ فَأَخَذَتۡهُمُ ٱلصَّيۡحَةُ مُشۡرِقِينَ ﴿٧٣﴾ فَجَعَلۡنَا عَٰلِيَهَا سَافِلَهَا وَأَمۡطَرۡنَا عَلَيۡهِمۡ حِجَارَةٗ مِّن سِجِّيلٍ ﴿٧٤﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ لِّلۡمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾ وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٖ مُّقِيمٍ ﴿٧٦﴾ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿٧٧﴾ وَإِن كَانَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡأَيۡكَةِ لَظَٰلِمِينَ ﴿٧٨﴾

ލުޣަތު

وَجَآءَ أَهۡلُ ٱلۡمَدِينَةِ = އަދި ރަށުގެ أهل ވެރިން އަތުވެއްޖެއެވެ. (އެއީ سَدُوم ރަށުވެރިންނެވެ.) ❁ يَسۡتَبۡشِرُونَ ﴿٦٧﴾
= އުފާކުރާ حال . ❁ قَالَ = އޭނާވަޙީކޮށް يعني: لوط عليه السّلام ވިދާޅުވިއެވެ.❁ إِنَّ هَٰٓؤُلَآءِ ضَيۡفِي =
ހަމަކަށަވަރުން މިމީހުންނަކީ އަހުރެންގެ މެހެމާނުންނެވެ. ❁ فَلَا تَفۡضَحُونِ ﴿٦٨﴾ = ފަހެ ކަލޭމެން އަހުރެން
فضيحة ނުކުރާށެވެ! ❁ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ = އަދި ކަލޭމެން الله އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ! ❁ وَلَا تُخۡزُونِ ﴿٦٩﴾ = އަދި
އަހުރެން ލަދުގަންނަ ނިކަމެތި ނުކުރާށެވެ! ❁ قَالُوٓاْ = އެމީހުން ދަންނަވައިފިއެވެ. ❁ أَوَلَمۡ نَنۡهَكَ = އަހުރެމެން
ކަލޭގޮތުން ނަހީ ނުކުރަންހުރީމުއެވެ؟ މަނާ ނުކުރަންހުރީމުއެވެ؟ ❁ عَنِ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٧٠﴾ = އެންމެހައި
މީސްތަކުންގެ ކިބައިން. (އެބަހީ: އެއްވެސްމީހަކު އާއި ކަލޭގޮތުންގެ ދެމެދުގައި ގެއްލުވުން މަނާ
ނުކުރަންހުރީމުއެވެ؟) ❁ قَالَ هَٰٓؤُلَآءِ بَنَاتِيٓ = އޭނާވަޙީކޮށް ވިދާޅުވިއެވެ. މިމީހުން އަހުރެންގެ އަންހެންދަރިންނެވެ.❁
إِن كُنتُمۡ فَٰعِلِينَ ﴿٧١﴾ = ކަލޭމެން އަހުރެންގެ أمر އަށް ކިޔަމަންވާނަމަ. (ކުދިންނާ ނިކާހްކުރާށެވެ1) لَعَمۡرُكَ
= (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގޮތުންގެ ދިރި عُمُر ގެ ހުވާ ކުރެއްވުމުގައި ހުވައި وحی ކުރައްވާފައެވެ.❁ إِنَّهُمۡ لَفِي
سَكۡرَتِهِمۡ = ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އެވަނީ އެމީހުންގެ މަސްތުވުމުގައި / އެމީހުންގެ ގޯސްކަމުގައި. ❁ يَعۡمَهُونَ
﴿٧٢﴾ = ކަނުވެ އަނދިރިވެގެންވެއެވެ.❁ فَأَخَذَتۡهُمُ ٱلصَّيۡحَةُ = ފަހެ އެމީހުންނަށް ހަޑި އަޑު ޖެހުނެވެ
އަރިސްޓު ހިފެއްޖެއެވެ. (جبريل ގެ ގޮވުމެއް - ނުވަތަ عذاب ގެ އަޑު) ❁ مُشۡرِقِينَ ﴿٧٣﴾ = އިރުއަރާ
ވަގުތު. ❁ فَجَعَلۡنَا عَٰلِيَهَا سَافِلَهَا = ފަހެ އަހުރެމެން ކުރެއްވީމު އެ ރަށުގެ މަތި ތިރިކޮށް ބޮޑުވެރިކަމާއެކު ފުރޮޅާލެއްވީމެވެ.❁
وَأَمۡطَرۡنَا عَلَيۡهِمۡ = އަދި އެމީހުންގެ މަތިން ވާރޭގެ ގޮތަށް ފޮނުއްވީމެވެ. ❁ حِجَارَةٗ مِّن سِجِّيلٍ
﴿٧٤﴾ = ސިއްޖީލުގެ ހިލަ. ❁ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَٰتٖ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތައްތަކުގައި ކަށަވަރުވެގެންވާ ދަލީލުތަކެވެ
دليل ވެއެވެ. لِّلۡمُتَوَسِّمِينَ ﴿٧٥﴾ = ވިސްނާ ފިކުރުކުރާ عبرة حاصل ކުރާ މީހުންނަށް. ❁ وَإِنَّهَا لَبِسَبِيلٖ مُّقِيمٍ
﴿٧٦﴾ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެރަށުގެ (އެ سَدُوم ރަށް ހުރީ ފާރަވެގެން.) ކަށަވަރު މަގު بيان ވެގެންވާ
މަގުގައެވެ. ❁ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَأٓيَةٗ = ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި دليل އެއް ހުރި ވާހަކަ ވާކަށަވަރެވެ.❁
لِّلۡمُؤۡمِنِينَ ﴿٧٧﴾ = مؤمن ންނަށް - الله އަށް إيمان ވީ މީހުންނަށް. ❁ وَإِن كَانَ أَصۡحَٰبُ ٱلۡأَيۡكَةِ = އަދި
ހަމަކަށަވަރުން أيكة ގެ އެކުވެރިންވިއެވެ. ❁ لَظَٰلِمِينَ ﴿٧٨﴾ = ކަށަވަރުވެސް އަނިޔާވެރިންކަމުގައި. ❁

إجْمَالِي މާނަ

(٦٧) އަދި އެރަށުގެ أهل ވެރިން އުފާކުރާ حال (لوط ގެފާނުގެ އަރިހަށް) އަތުވެއްޖެއެވެ. (އެއީ އެކަލޭގެފާނު އަރިހަށް ވަޑައިގެންނެވި ملائكة ބޭކަލުން ރީތި ފިރިހެނުންގެ صورة ގައިވާތީ އެމީހުންގެ ގަޔަށް އަރާ فاحش ކަންތައް ކުރަންވެގެންނެވެ. އެރަށުގެ މީހުންނަކީ عامّ ކޮށް ފިރިހެނުންނާ އުޅޭ މީހުންނެވެ. އަންހެނުންގެ ބޭނުން ނުކުރެއެވެ. އެމީހުން ހަލާކުވެގެންދިޔައީ އެކަމުގެ ސަބަބުންނެވެ. މި ملائكة ބޭކަލުންނަކީ އެމީހުންނަށް عذاب އާއިގެން ވަޑައިގެންނެވި ބޭކަލުންނެވެ. އެއީ ملائكة ބޭކަލުން ކަމާއި އަދި އޭނާ لوط ގެފާނަށްވެސް އެނގިވަޑައިނުގަތްނަވައެވެ.)

(٦٨) ދެންފަހު لوط عليه السّلام (އެމީހުންނަށް) ވިދާޅުވިއެވެ. "ހަމަކަށަވަރުން މިބޭކަލުންނަކީ ތިމަންކަލޭގެފާނުގެ ޟައިފުންނެވެ. ފަހެ ކަލޭމެން ތިމަންކަލޭގެފާނު فضيحة ނުކުރާށެވެ! (އެމީހުން ގަޔަށް އަރަން ނުއުޅޭށެވެ!)

(٦٩) "އަދި ކަލޭމެން الله އަށް ބިރުވެތިވާށެވެ! އަދި ތިމަންކަލޭގެފާނު ދެރަކޮށް ނިކަމެތިކޮށް ނުހަދާށެވެ!"

(٧٠) އެމީހުން (އެކަލޭގެފާނަށް) ދެންނެވިއެވެ. "ދުނިޔޭގެ މީސްތަކުން ބެލެހެއްޓުން ކަލޭގައި ޒިއްމާވުން އަޅުގަނޑުމެން ކަލޭގެފާނަށް މަނާ ނުކުރަންތޯއެވެ؟" (އެބަހީ: އެކަން އަންގައި ކަލޭގެފާނަށް މަނާކޮށްފައެވެ.)

އެކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވިއެވެ. "މިއީ އަހުރެންގެ އަންހެން ދަރިންނެވެ. ކަލޭމެން އަހުރެންގެ أمر އަށް ކިޔަމަންވާނަމަ އެކަން ކުރާށެވެ." (އެކުދިންނާ އިންނާށެވެ.)

(٧١) (އޭ رسول الله އެވެ!) ކަލޭގެފާނުގެ عُمُرު ދުވަސް (حياة ދުވަސް) ގަސަމްކުރައްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވަމެވެ. ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުން އުޅެނީ އެމީހުންގެ މަސްތުވުމުގައި / އަދި އެމީހުންގެ މަގުފުރެދުމުގައި ދުވަނދުވަރުގައިއެވެ. އަނދިރިވެފައެވެ.

(٧٣) އަދި އިރުއަރާވަގުތު އެމީހުންނަށް عذاب ގެ އަޑުގަދަ ހަޅޭއް ޖެހިއްޖެއެވެ

(٧٤) ފަހެ އެރަށުގެ މަތިފުށް ތިރިފުށަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ޖެއްސެވީމެވެ. (جبريل عليه السّلام ގެ ފިޔަތޮށިން އެރަށް އުފުއްލަވައި އުޑާ ހަމައަށް ނަގަވައި އަނބުރާ ޖެއްސެވިކަމުގައިވެއެވެ.) އަދި މަޑިރިކަލުގެ ވާރޭ އެރަށުގެމައްޗަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ ވެއްސެވީމެވެ.

(٧٥) ހަމަކަށަވަރުން މިސާލު ފިކުރުކޮށް ކަންކަމުން عبرة حاصل ކުރާމީހުންނަށް އެކަށޭނަކަމުގައި ކަނޑައެޅި بيان ވެގެންވާ ދަލީލުތަކެވެ.

(٧٦) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެރަށްވަނީ އެބަހީ: لوط عليه السّلام ގެ قوم ގެމީހުން އުޅުނުރަށް سَدُوْمُ ވަނީ ކަނޑައެޅި ބާއްވާގެންވާ މަގެއްމަތީގައެވެ. (އެއީ قريش ން شام ކަރައަށް ދަތުރުކުރާމަގެވެ. އަދި މިތަނުގައިވެސް قرآن ގެ ހިތްވަރުގަދަ ބަސްތަކާއި عبارة ން އިޝާރާތްކޮށްފައެވެ.)

(٧٧) ހަމަކަށަވަރުން އެކަންތަކުގައި (އެބަހީ: لوط قوم ގެމީހުންނާމެދު ތިމަންރަސްކަލާނގެ މިކަންކުރެއްވި ގޮތުގައި) مؤمن ންނަށް بيان ވެގެންވާ دليل އާއި حجّة ވެއެވެ. عبرة ވެއެވެ.

(٧٨) އަދި ހަމަކަށަވަރުން أَيْكَة ގެ އަހުލުވެރިން އަނިޔާވެރިންނަކަށް ވިއެވެ. (أَيْكَة އަކީ ގަސްބޮޑުވެފައިވާ ބިމެކެވެ. އެތަނުގައިވެސް شُعَيْبُ عليه السّلام رسول ކަމާއިގެން ފޮނުއްވި ބަޔަކަށް ކަމުގައިވެއެވެ. އެހެންވީމާ شُعَيْبُ عليه السّلام رسول ކަމާއިގެން ފޮނުއްވިފައިވާ ދެބަޔަކަށްކަމުގައިވެއެވެ. އެއީ مَدْيَن އާއި أَيْكَة އެވެ. އެގޮތަށް تفسير الطبرى ގައި بيان ވެގެންވެއެވެ.)

فَٱنتَقَمْنَا مِنْهُمْ وَإِنَّهُمَا لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿٧٩﴾ وَلَقَدْ كَذَّبَ أَصْحَـٰبُ ٱلْحِجْرِ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾ وَءَاتَيْنَـٰهُمْ ءَايَـٰتِنَا فَكَانُوا۟ عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾ وَكَانُوا۟ يَنْحِتُونَ مِنَ ٱلْجِبَالِ بُيُوتًا ءَامِنِينَ ﴿٨٢﴾ فَأَخَذَتْهُمُ ٱلصَّيْحَةُ مُصْبِحِينَ ﴿٨٣﴾ فَمَآ أَغْنَىٰ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾ وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَآ إِلَّا بِٱلْحَقِّ ۗ وَإِنَّ ٱلسَّاعَةَ لَـَٔاتِيَةٌ ۖ فَٱصْفَحِ ٱلصَّفْحَ ٱلْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ ٱلْخَلَّـٰقُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَـٰكَ سَبْعًا مِّنَ ٱلْمَثَانِى وَٱلْقُرْءَانَ ٱلْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾

މުފްރަދާތު

فَٱنتَقَمْنَا مِنْهُمْ = ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ކިބައިން ބަދަލުހިއްޓެވީމެވެ. ۞ وَإِنَّهُمَا = އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެދެރަށްވެސް (أَيْكَةُ ރަށާއި لوط قوم ގެރަށާއި) ۞ لَبِإِمَامٍ مُّبِينٍ ﴿٧٩﴾ = ކަނޑައެޅި އަނގައިގެންވާ މަގެއްމަތީގައެވެ. (ވިސްނައުން ދަތުރުކުރާ މަގެއްމަތީގައެވެ.) ۞ وَلَقَدْ كَذَّبَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ދޮގުކޮށްފިއެވެ. ۞ أَصْحَـٰبُ ٱلْحِجْرِ = حجر އެވާދީގެ ރަށުގެ أهل ވެރިން. ۞ ٱلْمُرْسَلِينَ ﴿٨٠﴾ = ރަސޫލުން ބަލާގޮތުން. ۞ وَءَاتَيْنَـٰهُمْ ءَايَـٰتِنَا = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ތިމަންރަސްކަލާނގެ آنية ދައްކަވައިދެއްވީމެވެ. (صالح ގެފާނުން ދައްކަވާ معجزة ދެއްކެވީމެވެ.) ۞ فَكَانُوا۟ = އަދި އެމީހުންވީއެވެ. ۞ عَنْهَا مُعْرِضِينَ ﴿٨١﴾ = އެ دليل ދެކުމަށް معجزة ދެކުން އެނބުރި ފުރަގަސްދީގެންވާ ބައެއްކަމުގައި. ۞ وَكَانُوا۟ = އަދި އެމީހުން ވީއެވެ. ۞ يَنْحِتُونَ مِنَ ٱلْجِبَالِ = ފަރުބަދަތަކުން ކޮނެގެން (ކޮނެގެން) ހަދާކަމުގައި. ۞ بُيُوتًا ءَامِنِينَ ﴿٨٢﴾ = (ބިރުވެ ހަމަޖެހިފައިވާހާލުގައި) އަމާންވެގެންވާ ގެގެ. ۞ فَأَخَذَتْهُمُ ٱلصَّيْحَةُ = ދެންފަހެ އެމީހުންނަށް (عذاب ގެ އަޑު ޖެހުނު އަޑިޔަސް ބިރުވެރިއަޑެވެ.) ۞ مُصْبِحِينَ ﴿٨٣﴾ = ފަތިސްވެދާނުވަ حال . ۞ فَمَآ أَغْنَىٰ عَنْهُم = ފަހެ އެމީހުންނަށް ފައިދާއެއް ނުކުރިއެވެ. (އެމީހުންގެ ކިބައިން عذاب ދުރުނުކުރެވުނެވެ.) ۞ مَّا كَانُوا۟ يَكْسِبُونَ ﴿٨٤﴾ = އެމީހުން ހޯދަމުން އައިސްހުރިތަކެތި. (އެމީހުންކުރި ނުބައި عمل ތަކެވެ.) ۞ وَمَا خَلَقْنَا ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضَ = އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ އުޑުތަކާއި ބިން ނުހައްދަވަމެވެ. ۞ وَمَا بَيْنَهُمَآ = އެދެމެދުގައި ވާހައިތަކެއްޗާއި. ۞ إِلَّا بِٱلْحَقِّ = ހަމަ حقّ ގޮތުގައި މެނުވީ. (عدل ، إنصاف ނާ ގުޅިގެ) ۞ وَإِنَّ ٱلسَّاعَةَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން قيامة ދުވަސް. ۞ لَـَٔاتِيَةٌ = އައީ ކަނޑައެޅިގެން އަންނާނެ ދުވަހެކެވެ. ۞ فَٱصْفَحِ ٱلصَّفْحَ ٱلْجَمِيلَ ﴿٨٥﴾ = އަދި ރަނގަޅު ރިވެތިމާފުކުރުމަކުން معاف ކުރައްވާށެވެ. ۞ إِنَّ رَبَّكَ = (އޭ رسول الله އެވެ!) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަކީ. ۞ هُوَ ٱلْخَلَّـٰقُ ٱلْعَلِيمُ ﴿٨٦﴾ = ކަނޑައެޅިގެން އުފެއްދެވުމާއި އަދި ގިނަ ތަކެތި ހެއްދެވުމާ އަދި ދެނެވޮޑިގެންވާ ކަލާނގެއެވެ. ۞ وَلَقَدْ ءَاتَيْنَـٰكَ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ދެއްވީމެވެ. ۞ سَبْعًا مِّنَ ٱلْمَثَانِى = السَّبْعُ المثانى ގެ އާޔަތްތައް. ۞ وَٱلْقُرْءَانَ ٱلْعَظِيمَ ﴿٨٧﴾ = އަދި މަތިވެރިވެގެންވާ / ބޮޑުވެގެންވާ قرآن އާއި. ۞

إجْمَالِي މާނަ

(٧٩) ދެންފަހެ ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންގެ ކިބައިން ބަދަލުހިފުއްވީމެވެ. (އެއީ އެމީހުން ކާފަރުވުމުގެ ސަބަބުން عذاب ފޮނުއްވައި ހަލާކު ކުރެއްވުމެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން އެދެރަށް ވަނީ بيان ވެގެންވާ މަގެއްގެމަތީގައެވެ. (އެބަހީ: މި أَيْكَة ވާލުވެރިންނާއި لوط قوم ގެމީހުން އުޅުނު ރަށްތައް ދިރިއުޅުއްވި މީސްތަކުން عامّ ކޮށް ދަތުރުކުރާމަގުތަކުގެ މަގެއްގައެވެ. މަގަށް إمام ކިޔާފައިވަނީ إمام އަކީވެސް މީހުން އޭނާއާ تبع ވާމީހާކަމެވެ. މަގަކީވެސް އެއްގެމަތީގައި މީހުން تبع ވެގެން ހިނގާއުޅުއްވާކަމުގެ ގޮތުންނެވެ. والله أعلم)

(٨٠) އަދި الحِجْرُ ގެ أهل ވެރިން އެމީހުންގެގާތަށް اللّه ފޮނުއްވި رسول އެމީހުން ދޮގުކުރިއެވެ. (އެއީ صالح عليه السّلام އެވެ. الحِجْرُ އަކީ صالح ގެޤައުމުން ދިރިއުޅުނު ރަށެއް ކިޔާނަމެކެވެ.)

(٨١) އަދި ތިމަންރަސްކަލާނގެ دليل ތަކެއް އެމީހުންނަށް ދެއްވީމެވެ. (އެއީ صالح ގެޤައުމުގެ رسول ކަމުގެ ތެދުކަމުގެމައްޗަށް دليل ކުރާ معجزة ތަކާއި حجّة ތަކެވެ.) އަދި އެމީހުންނަށް އެ އެންގެވުމާއި دليل ތަކުން އިބްރަތް ހިފުމަށް ފުރަގަސްދިން ބަޔަކުކަމުގައެވެ. އެ دليل ތަކާ ދުރުކަށި ބައަކު ކަމުގައެވެ.

(٨٢) އަދި އެމީހުންވީ ފަރުބަދަތަކުގެ ކަނޑައި ގޭތެރެއިން އަމާންވެރިކޮށް ގެތައް ހެދިބަޔަކު ކަމުގައެވެ. (އެމީހުން ހިތުގައި އެގޮތަށް اللّه ގެ عذاب ނުވަތަ މަރުވުމުން އެމީހުން އަމާންކުރާނެކަމުގެ ސަލާމަތްކަން ލިބޭނޭ ކަމަށެވެ. އެކަމަކު اللّه ގެ عذاب އައިއިރުން އެއިން އެއްވެސް ފައިދާއެއް ނުކުރެވުނެވެ.)

(٨٣) ފަހެ ފަތިސްވަގުތު އެމީހުންނަށް ހަލާކުގެ އަޑު ފެންގަނޑު އައިސްޖެހިއްޖެއެވެ.

(٨٤) ފަހެ އެމީހުންކުރި (ނުބައި عمل ތައް) އެމީހުން عذاب ން ސަލާމަތްކޮށް ނުދިނެވެ. އެ عمل ތަކުން އެމީހުންނަށް އެއްވެސް ކަމެއް ނުކުރެވުނެވެ.

(٨٥) އަދި އުޑުތަކާއި ބިން އަދި އެދެމެދުގައިވާ ތަކެތިވެސް ހަމަ حقّ ގޮތުގައި މެނުވީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ ނުހައްދަވަމެވެ. عدل ވެރިކަމުގައި މެނުވީ ނުހައްދަވަމެވެ. (އެބަހީ: ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެ ހައްދަވާކުރައްވަމު أمّة ތަކާ ހަމަ ކުރައްވާފައިވަނީ ހަމަ عدل ވެރިކަމުގައެވެ.) އަދި ހަމަކަށަވަރުން قيامة ދުވަސް އަންނާނެ ދުވަހެއް ކަނޑައެޅިފައެވެ. ފަހެ ކަލޭގެފާނު ރަނގަޅު ރިވެތިކަމުން އެމީސްތަކުންނަށް معاف ކުރައްވާށެވެ! عفو ކުރައްވާށެވެ! އެ مشرك ންގެ ފަރާތުން އަނބުރިލާ ދެއްވަން ނުޖެހޭނެވެ! (އެބަހީ: އެމީހުންގެ ހަޖާކަތް އުފުލައި ނުވަތަ ނަގަހައްދަވާށެވެ![1])

(٨٦) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އެއީ ހެދެވިނުދާ ހައްދަވާ އަދި އެނގިވޮޑިގެންވާ ދެންވާ ބޮޑެތިކަމުގައެވެ. ކަލާނގެއެވެ.

(٨٧) އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް السَّبْعُ ٱلْمَثَانِى އާއި ބޮޑުވެގެންވާ މާތް قرآن ދެއްވީމެވެ.

- ދަންނައެވެ. السَّبْعُ ٱلْمَثَانِى އާއިމެދު تفسير علم ވެރިންގެ ބަސް ތަފާތެވެ. އެތަކުން ބޮޑަށްފާހަގަކުރާ راجِحُ ބަހަކީ އެއީ سورة الفاتحة އެވެ. الحمد އެވެ.

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ وَٱخْفِضْ جَنَاحَكَ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ وَقُلْ إِنِّىٓ أَنَا ٱلنَّذِيرُ ٱلْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ كَمَآ أَنزَلْنَا عَلَى ٱلْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾ ٱلَّذِينَ جَعَلُوا۟ ٱلْقُرْءَانَ عِضِينَ ﴿٩١﴾ فَوَرَبِّكَ لَنَسْـَٔلَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾ عَمَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ فَٱصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ وَأَعْرِضْ عَنِ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾ إِنَّا كَفَيْنَٰكَ ٱلْمُسْتَهْزِءِينَ ﴿٩٥﴾ ٱلَّذِينَ يَجْعَلُونَ مَعَ ٱللَّهِ إِلَٰهًا ءَاخَرَ ۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ وَلَقَدْ نَعْلَمُ أَنَّكَ يَضِيقُ صَدْرُكَ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾ فَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ وَكُن مِّنَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٩٨﴾ وَٱعْبُدْ رَبَّكَ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ ٱلْيَقِينُ ﴿٩٩﴾

ލަފުޒުމާނަ

لَا تَمُدَّنَّ عَيْنَيْكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ދެލޯލުމަތިން ނުބައްލަވާ ހިނގަވާށެވެ! (ލޯލުގެ ނުދައްކަވާށެވެ1) ✽ إِلَىٰ مَا مَتَّعْنَا بِهِۦٓ أَزْوَٰجًا مِّنْهُمْ = އެތަކެތިން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންކޮޅު ގޮތްސަކަރިންނަށް ދެއްވާފައިވާ ތަކެއްޗަށް. ✽ وَلَا تَحْزَنْ عَلَيْهِمْ = އަދި އެމީހުންގެމައްޗަށް ކަލޭގެފާނު ހިތާމަ ނުކުރައްވާށެވެ! ✽ وَٱخْفِضْ جَنَاحَكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ފިޔަވަޅު ތިރިކުރައްވާށެވެ! (އޯގާވެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ!) ✽ لِلْمُؤْمِنِينَ ﴿٨٨﴾ = مؤمن ންނަށް. ✽ وَقُلْ = އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ✽ إِنِّىٓ أَنَا = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނީ. ✽ ٱلنَّذِيرُ ٱلْمُبِينُ ﴿٨٩﴾ = بيان ފުޅާވާ نَذير އެވެ. ✽ كَمَآ أَنزَلْنَا = އެއީ ތިމަންރަސްކަލާނގެ (عذاب) ބާވައިލެއްވި ފަދައިންނެވެ. ✽ عَلَى ٱلْمُقْتَسِمِينَ ﴿٩٠﴾ = مُقْتَسِمُ ންގެމައްޗަށް. (ބައިބައިކުރި ބަޔަކުންގެމައްޗަށް) ✽ ٱلَّذِينَ = އެމީހުންނަކީ. ✽ جَعَلُوا۟ ٱلْقُرْءَانَ = قرآن ވި މީހުންނެވެ. (قرآن ބަހަނަބުރި މީހުންނެވެ.) ✽ عِضِينَ ﴿٩١﴾ = ބައިބައިކޮށް (އިމާންވާބައިކޮށް އިންކާރުވާބައިކޮށް) ✽ فَوَرَبِّكَ = ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގެ ނަންފުޅުގައި ހުވައި ކުރައްވަމެވެ. ✽ لَنَسْـَٔلَنَّهُمْ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ އެމީހުންނަށް ސުވާލުކުރައްވާހުށީމެވެ. ✽ أَجْمَعِينَ ﴿٩٢﴾ = އެ އެންމެންނަށް. ✽ عَمَّا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿٩٣﴾ = އެމީހުން އެކުރި ކަންތަކާއިގުޅޭ. ✽ فَٱصْدَعْ بِمَا تُؤْمَرُ = ފަހެ ކަލޭގެފާނަށް أمر ވެވުނު ކަމެއް ކަނޑައެޅިގެން ކުރައްވާށެވެ1 ✽ وَأَعْرِضْ = އަދި އެނބުރި ދުރުވެ ވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ✽ عَنِ ٱلْمُشْرِكِينَ ﴿٩٤﴾ = مشرك ންގެ ކިބައިން. ✽ إِنَّا كَفَيْنَٰكَ ٱلْمُسْتَهْزِءِينَ ﴿٩٥﴾ = ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ފުދުއްވައިފީމެވެ ކިބައިން މީހުންގެ ފުރައްސާރަކުރާ ކިބައިން މީހުންގެ ކަލޭގެފާނަށް ފުދުއްވައިދެއްވީމެވެ. ✽ ٱلَّذِينَ يَجْعَلُونَ = އެމީހުންނަކީ ހަދާމީހުންނެވެ. / إختيار ކުރާމީހުންނެވެ. ✽ مَعَ ٱللَّهِ = الله އާއިއެކު. ✽ إِلَٰهًا ءَاخَرَ = އެހެން إله އެއް. ✽ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٩٦﴾ = ފަހެ ނިކަންމުޅި އެމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ. ✽ وَلَقَدْ نَعْلَمُ = އަދި ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަންނަވަމެވެ. ✽ أَنَّكَ = ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނު. ✽ يَضِيقُ صَدْرُكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ހިތްފުޅު ދަތިވާކަން. ✽ بِمَا يَقُولُونَ ﴿٩٧﴾ = އެމީހުން އެބުނާ ތަކެއްޗަށް. ✽ فَسَبِّحْ = ފަހެ تَسْبِيح ވިދާޅުވާށެވެ! ✽ بِحَمْدِ رَبِّكَ = ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް حمد ކުރައްވައިގެން. ✽ وَكُن = އަދި ކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ! ✽ مِّنَ ٱلسَّٰجِدِينَ ﴿٩٨﴾ = سجدة ކުރާމީހުންގެ ތެރެއިން. ✽ وَٱعْبُدْ رَبَّكَ = އަދި ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް އަޅުކަންކުރައްވާށެވެ! ✽ حَتَّىٰ يَأْتِيَكَ ٱلْيَقِينُ ﴿٩٩﴾ = ކަލޭގެފާނަށް يقين އަންނަންދެން (މަރުވަޑައިގަންނަންދެން). ✽

═══ إجْمَالِي މާނަ ═══

(٨٨) އަދި އެމީހުންކޮޅު ދުނިޔަވީ ދުއްސަރިދި މިހުންނަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދެއްވާފައިވާ ތަކެއްޗަށް ކަލޭގެފާނުގެ ލޮލުގެ ނުދައްކަވާށެވެ! އެއަށް ނުބައްލަވާށެވެ! އަދި އެމީހުންގެ މައްޗަށް ކަލޭގެފާނު ހިތާމަ ނުކުރައްވާށެވެ! އަދި مؤمن ންނަށްޓަކައި ކަލޭގެފާނުގެ ފިޔަތައް ތިރިކުރައްވާށެވެ! (އެމީހުންނަށް އޯގާތެރިވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ1 އެމީހުންނާމެދު ރަޙްމަތްތެރިވެވަޑައި ގަންނަވާށެވެ!)

(٨٩) (އޭ رسول الله އެވެ!) އަދި ކަލޭގެފާނު ވިދާޅުވާށެވެ! ހަމަކަށަވަރުން ތިމަންކަލޭގެފާނީ މިއީ بيان ވެގެންވާ نَذير އެވެ. (الله އަށް ނުކިޔަމަންތެރިވާމީހުންނަށް އެކަލާނގެ ކާފަރުގެ ޖެހިލައްވާ عذاب ގެ ބިރުވެރި خبر ދޭ މީހާއެވެ.)

(٩٠) އެއީ مُقْتَسِمُ ންގެ މައްޗަށްވެސް ތިމަންރަސްކަލާނގެ عذاب ފޮނުއްވި ފަދައިންނެވެ.

(٩١) އެމީހުންނަކީ قرآن ބައިބަޔަށް (އިމާންވާބައިކަމާއި އިމާންނުވާބައި ބައިކަމަށް) ބައިބައިކޮށް ބެހިމީހުންނެވެ.

• ދަންނައެވެ. مُقْتَسِمُ ގެ لفظ ގެ ترجمة އަކީ ބައިބަޔަށް ބަހާމީހާއެވެ. ދަންނަމަ އެ لفظ ން މުރާދުކުރެވޭ ބައިކާމީހުން مفسّر ންގެ ބަސްބަސްތަކެވެ. އެއީ (١) يهودى ންނާއި އިން نصارى ކަމުގައި ވިދާޅުވި ބަސްތަކެވެ. އެމީހުންވެސް އެ قرآن ގެ އެއްބައިން إيمان ވެ އަނެއްބައިން ކާފިރުވިއެވެ. އަދި އެމީހުން އެމީހުންގެ ފޮތްވެސް ބެހިއެވެ. ބައިބައިކޮށް އެއްބައިން إيمان ވެ އަނެއްބައިން ކާފިރުވިއެވެ. އަދި އެއީ (٢) قريش ންގެ ބަޔަކުކަމުގައިވެސް ބުނެވެއެވެ. އެމީހުންވެސް އެއްބައިން އިމާންވެ އަނެއްބައިން ކާފިރު ވިކަމުގައި ވިއެވެ. އަދި އެއީ (٣) صالح عليه السّلام ގެ قوم ގެ ބައެއްކަމުގައިވެސް ބުނެވެއެވެ. އަދިވެސް ކިބައިގެ ބުނެވުނު ބުނުއްވުމެއްވެސް ވެއެވެ. ތަނާ ދިރިތި قرآن ގެ އެއްބައި ބުރަތާކޮށް އަނެއްބައި ފޮހެލައި ކަށަވަރުކަމެއްވެސް މިގޮތުގައެވެ. ވަންނާނަކަމުގައި مفسّر أبو جَعْفَرُ الطّبرى އެކަލޭގެފާނުގެ تفسير ގައި ވިދާޅުވެފައިވެއެވެ. (ދަން އަދުގެ މުން ދިވެހިންނަށް؟؟؟ ބައެއް އަދުކަން އާގެއިވާގޮތަށް ކުރަންކަމުގެ ގޮތުގައި ބައެއް ޚިލާފު އާގައިވާގޮތާކުރަންކަމަށް ކަމުކަންދިޔައެވެ. މިހަރަ މަތިދިޔަން – ވަރަކަށްކިޔާ އަތުކަމެއް ޙިސާބަ ޚަރަދު ގޮވައިދިން ގާއިމުކުރުން މަގުޗާލުމިންގެ ކަންތައް ދަންމިހުންގެ ސަ......والله أعلم)

(٩٢)،(٩٣) ފަހެ ކަލޭގެފާނުގެ ربّ ގަސަންދެއްވައި ހުވައި وحي ކުރައްވައިފިއެވެ. ނިކަންހުރި ހަމަކަށަވަރުން އެމީހުންނާ (يعني: قرآن ބައިބައިކޮށް ހުރިމީހުންނާ) آخرة ދުވަހުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ސުވާލުކުރާ ހުރިމެވެ. އެއީ ދުނިޔޭގައި މިތާގައި އެމީހުން އުޅުއްވުންތަ ކަންތައްތަ ބައިގައި ބައިތަކުންނެވެ.

(٩٤) ފަހެ ކަލޭގެފާނަށް ކަލޭގެފާނަށް أمر ވެވުނު ކަންތައް ކުރައްވާށެވެ! އަދި مشرك ންގެ ކިބައިން އެނބުރި ދުރުވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ1

• ދަންނައެވެ! މިއާޔަތަކީ نبى ކަލޭގެ ހުރިހާ آية އެއްކަލުން މިބަޔަކުގެ މާނައިގައިވާ އެނގިގަތީ އާޔަތެއްގެ حكم ހަނދާންކުރެއްވި އާޔަތް ބަލައިލުއްވުމުން منسوخ ވެގެންވެއެވެ. މިއާޔަތުގައި مشرك ންނާ ދިމާކުރާ حكم އެވެ. توبة ސޫރަތުގެ އާޔަތަކުން އެކިކަ ހަނދަނަން ހާމަވިއެވެ. والله أعلم

(٩٥) ހަމަކަށަވަރުން ކަލޭގެފާނަށާއި ، އަދި އިސްތިހުޒާއުކުރާ މަލާމާތުކުރާމީހުންގެ ފާޑުން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ކަލޭގެފާނަށް ފުއްދަވާދެއްވާނެއެވެ.

(٩٦) އެމީހުންނަކީ الله އާ އެކު އެހެން إله އެއްވެސް ހިތާ إختيار ކުރާމީހުންނެވެ. ފަހެ ނިކަންހުރި އެމީހުން އެނގޭނެ ކަންތައްތަ (ނުބައިކަން) آخرة ދުވަހުން އެމީހުންނަށް އެނގޭނެއެވެ.

(٩٧) (އޭ رسول الله އެވެ!) އެމީހުން އެބުނާ ތަކެތީން ކަލޭގެފާނުގެ ހިތްފުޅު ތަނގަސްވާކަން ތިމަންރަސްކަލާނގެ ދަންނަވާގެންވަމެވެ.

(٩٨) ފަހެ ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް حمد ކުރާ އެކު تسبيح ވިދާޅުވާށެވެ1 އަދި سجدة ކުރާމީހުންގެ ތެރެއިން ކަލޭގެފާނު ވެވަޑައިގަންނަވާށެވެ!

(٩٩) އަދި ކަލޭގެފާނަށް يقين އަތުވެއްޖައުމަށްދާންދެން އެބަހީ: ކަލޭގެފާނު އަވަހާރަވެއްޖައުމަށްދާންދެން ކަލޭގެފާނު ކަލޭގެފާނުގެ ربّ އަށް އަޅުކަންކުރައްވާށެވެ!